

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. Н. КАРАЗІНА

ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

**ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ ІДІОЛЕКТУ СЕРГІЯ ЖАДАНА
В АНГЛОМОВНОМУ ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ «ІНТЕРНАТ»**

Харків – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ АВТОРСЬКОГО ІДІОЛЕКТУ В ПЕРЕКЛАДНОМУ ТЕКСТІ	6
1.1. Ідіолект як мовне втілення індивідуального світогляду автора	6
1.2. Відтворення авторського ідіолекту в перекладі	13
1.3. Базові стратегії адаптування ідіолекту для англомовного читача та збереження автентичності тексту	17
Висновки до 1 розділу	25
РОЗДІЛ 2 . ВІДТВОРЕННЯ ІДІОЛЕКТУ СЕРГІЯ ЖАДАНА В АНГЛОМОВНОМУ ПЕРКЛАДІ РОМАНУ «ІНТЕРНАТ»	27
2.1. Лексико-семантичні маркери ідіолекту Сергія Жадана	27
2.2. Оприявники ідіолекту Сергія Жадана в романі «Інтернат»	31
2.3. Особливості відтворення ідіолекту Сергія Жадана в англомовному перекладі роману «Інтернат»	38
Висновки до 2 розділу	46
ВИСНОВКИ	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	51

ВСТУП

Виразність і образність художньої мови безпосередньо пов'язані з авторським ідіолектом, який поступово збагачує й розширює національну мову і її літературний канон. Як знаємо, ідіолект – сукупність стилістичних і формальних властивостей, характерних мовленню окремого носія конкретної мови. Сучасна наука засвідчує підвищений інтерес до ідіолектів як до досвіду реалізації властивостей мовної системи в межах мовлення окремого індивідуума.

Ідіолект є загальною характеристикою різноманітних мовних конструкцій, притаманних текстам кожного письменника. Зважаючи на це, закономірно, що вивченням ідіолектів на сьогодні присвячено солідну кількість праць, зокрема З. Батринчук, Н. Вільгард, С. Волкова, В. Волошук, П. Гриценка, Н. Деренчук, Ю. Дяченко, К. Забродської, Ю. Калимон, І. Кульчицького, І. Ліхнякевич, В. Кикоть, Л. Коткової та ін. Водночас у вітчизняному мовознавстві ґрунтовних праць, присвячених особливостям відтворення ідіолекту письменника іноземною мовою, сьогодні бракує. Крім того, відтворення специфіки ідіолекту Сергія Жадана в англomовному перекладі роману «Інтернат» наразі не становило окремого об'єкта вивчення, що зумовлює **актуальність** нашого дослідження.

Мета роботи полягає в з'ясуванні особливостей відтворення ідіолекту Сергія Жадана в англomовному перекладі роману «Інтернат».

Поставлена мета передбачає розв'язання таких **завдань**:

- 1) обґрунтувати теоретичні засади вивчення ідіолекту як мовного втілення індивідуального світогляду автора;
- 2) проаналізувати особливості відтворення авторського ідіолекту в англomовному перекладі;
- 3) охарактеризувати базові стратегії адаптування ідіолекту для англomовного читача та збереження автентичності авторської манери;
- 4) розкрити особливості адаптування ідіолекту Сергія Жадана в англomовному перекладі роману «Інтернат».

Об'єкт дослідження – ідіолектні маркери в романі «Інтернат» Сергія Жадана.

Предмет вивчення – особливості відтворення ідіолекту Сергія Жадана в англomовному перекладі роману «Інтернат».

Специфіка досліджуваного об'єкта зумовлює використання комплексу взаємопов'язаних **методів**: *загальнонаукові* – аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, систематизація для розкриття сутності ключових понять дослідження; *власне мовознавчі*: лінгвістичний аналіз тексту для аналізу мовних особливостей оригінального тексту твору «Інтернат» та визначення мовних засобів вираження ідіолекту, зіставний аналіз для порівняння оригінального тексту з його англomовним перекладом з метою виявлення особливостей відтворення ідіолекту С. Жадана, трансформаційний аналіз допоміг дослідити, які трансформації були застосовані під час перекладу для адаптації тексту до англomовної аудиторії (було проаналізовано, як змінилась структура речень, вибір лексики та інші елементи мови).

Наукова новизна пропонованого дослідження полягає в тому, що вперше у вітчизняному мовознавстві висвітлено специфіку відтворення ідіолекту Сергія Жадана в англomовному перекладі його роману «Інтернат». У межах кваліфікаційної роботи обґрунтовані теоретичні засади вивчення ідіолекту як мовного вираження індивідуального світогляду автора та проаналізовані стратегії адаптування для збереження автентичності тексту. Крім того, розкриті особливості відтворення ідіолекту Сергія Жадана з позицій англomовного перекладу, що розширює загальне уявлення про переклад літературних текстів.

Практичне значення кваліфікаційної роботи полягає в тому, що отримані положення та висновки можуть стати підґрунтям для подальших наукових студій у галузі літературознавства, перекладознавства та мовознавства. Результати дослідження можуть бути використані під час викладання української літератури в середній школі. До того ж висновкові положення дослідження можуть стати в пригоді для розроблення методичних матеріалів, спрямованих на вивчення особливостей мови та стилю автора в міжмовному

контексті в ЗЗСО.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційну роботу виконано в межах наукового семінару «(Нео)класичні концепції авторського ідіостилю» відповідно до тематичного плану наукових досліджень кафедри української мови Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна «Аналіз системи рівнів української мови XVII–XXI століть».

Апробація результатів роботи. Попередній стан кваліфікаційної роботи було обговорено на засіданні кафедри української мови.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ АВТОРСЬКОГО ІДІОЛЕКТУ В ПЕРЕКЛАДНОМУ ТЕКСТІ

1.1. Ідіолект як мовне втілення індивідуального світогляду автора

Мова передбачає конструювання речень, добір слів, вираження стилю. Ідіолект (від грецьк. *idios* (*ιδιός*) – свій, своєрідний, особливий і *lect*, від *λεκτος* – наділений здатністю говорити, хоч корінь таки походить від слова *діалект* (*διάλεκτος*) розмова, виступ, полеміка, спосіб мовлення, місцева говірка [44]) – це індивідуальне використання різних аспектів мови для створення індивідуального способу мовлення.

Сьогодні поняття ідіолект займає одне з ключових місць у лінгвістичній термінології. Теорію ідіолекту, який є одним із базових понять у сфері дослідження індивідуальних властивостей мови, активно розробляють як вітчизняні (З. Батринчук, С. Волкова, Ю. Дяченко, К. Забродська, В. Іванілова, І. Кульчицький), так і зарубіжні (Н. Вільгард, Р. Бріско, М. Лоуверс, С. Розман) фахівці.

В англomовний науковий дискурс термін увійшов у 40-х роках ХХ ст., в український – з кінця 70-х років ХХ ст. У широкому розумінні ідіолект – це реалізація мови в певною особистістю, тобто сукупність текстів, породжуваних мовцем і досліджуваних лінгвістом з метою вивчення систематичності мови. До того ж концепція мовної особистості репрезентує синтез психологічного та мовознавчого знання, що дає змогу ґрунтовніше досліджувати питання ідіолекту.

У вузькому значенні, як зазначає М. Лоуверс, ідеться про суто характерні мовленнєві особливості певного носія мови [63: 211]. Зауважимо, що у вітчизняній лінгвістичній традиції поняття «ідіолект» учені використовують як у широкому, так і у вузькому значенні.

Загалом визначення терміна ідіолект не спричиняє дискусій у наукових колах. Учені переважно говорять про «мовну діяльність окремого носія мови;

сукупність формальних і стилістичних ознак, що вирізняють індивідуальну мову» [20: 227]. Ідеться про те, що кожна людина має власні мовні особливості – ідіолект. Унікальним є радше поєднання слів і речень у мовленні, аніж уживання певних слів. Прикметно, що на думку І. Кульчицького, ідіолект може розвинутися до еколекту – діалектного варіанта мови, характерного окремій сім'ї з певними ідіомами, фразеологізмами, оказіональними висловами [31: 227].

Варто зауважити, що трактування та пріоритетні напрями дослідження ідіолекту у вітчизняній і західній лінгвістичних школах мають низку відмінностей. Щоб визначити диференційовану природу тлумачення ідіолекту, на думку І. Шевченко та Л. Брославської, варто простежити історію формування поняття в межах учення про індивідуально-мовні характеристики людини [53: 23]. Зацікавлення вчених індивідуальною природою мови чітко простежується з часів античних мислителів, таких як Платон та Аристотель. Тривалий час співвідношення «людина – мова» активно розробляли філософи, наприклад, Рене Декарт та Людвіг Вітгенштейн; психологи, такі як Вільям Джеймс та Жан Піаже; педагоги, наприклад, Йоганн Генріх Песталоцці та Джон Дьюї; та соціологи, такі як Еміль Дюркгайм та Ервінг Гоффман. Зачинателем інтегрального лінгвофілософського вивчення індивідуальності мови правомірно вважати праці В. фон Гумбольдта. Учений був переконаний, що «всі люди говорять ніби однією мовою, і водночас у кожної людини своя окрема мова. Необхідно вивчати живе розмовне мову і мовлення окремого індивідуума» [30: 381]. Сьогодні виявлення індивідуальних мовних характеристик носія розробляють у межах антропологічної лінгвістики, що ставить на чільне місце людський фактор у мові, індивідуальність мовлення окремої особистості. Мовлення конкретного індивіда все частіше стає об'єктом лінгвістичного дослідження. Здебільшого йдеться про вивчення лексики поетів, письменників, діячів науки тощо на базі створених ними письмових текстів.

Активне та різноаспектне вивчення індивідуального мовлення і способів його прояву спричинилися до закономірної необхідності сформувати нові

термінологічні одиниці понятійного апарату на зразок мовний портрет, мовна особистість, ідіостиль та ідіолект. Наведені терміни рівнозначно орієнтовані на виявлення індивідуальної природи мови. На думку І. Кульчицького, різниця полягає в методах і матеріалах дослідження, а також в диференційованій предметній спрямованості вивчення [31: 226]. Варто зазначити, що розширення термінологічної бази в галузі індивідуальної мови більш активне у вітчизняній лінгвістичній школі, тоді як тезаурус західної лінгвістики обмежений.

Розширення терміноапарату призводить до проблеми розмежування нових понять. Скажімо, наразі тривають дискусії щодо розмежування термінів ідіолект та ідіостиль, які нерідко сприймаються як рівнозначні. Дійсно, лінгвістична природа ідіолекту і ідіостилю дає змогу трактувати їх як поняття суміжні, проте констатація повної термінологічної тотожності є помилковою. На думку Л. Коткової, ідіостиль у широкому розумінні – це унікальна манера художнього втілення ідіолекту; водночас процес реалізації різних системних елементів індивідуальної мови в літературному тексті ґрунтований на свідомому доборі стилістичних інструментів мовного вираження. У вузькому – це сукупність текстотвірних характеристик автора [29: 27]. Указані відмінності в потрактуванні термінів обґрунтовують вибір поняття ідіолект як ключового інструменту пропонованого дослідження.

Кожен умовний автор належить до багатьох соціальних груп, як і будь-який індивід, що перебуває в суспільстві. Він може бути батьком, скрипалем, гуцулом і вегетаріанцем – і належність до кожної з цих груп, імовірно, набуває втілення в ідіолекті. Р. Бріско наголошує, що словниковий запас людини залежить безпосередньо від її особистого досвіду, і аналіз лексики, властивої певному автору, може продемонструвати його життєвий досвід, пов'язаний з належністю до будь-якої соціальної групи [57: 101]. Подеколи поняття ідіолект із таких позицій суперечить ідеї неоднозначності повідомлення, що спонукає до пошуку можливостей його інтерпретації. Водночас, на думку В. Волощука, саме художній твір безупинно перетворює денотації на конотації, спричиняючись до інтерпретативної багатовекторності

[7: 6]. Таким чином, авторська мова, тобто ідіолект – це безкрайній простір інформації.

Одним з актуальних напрямів розвитку сучасної лінгвістичної поетики є дослідження ідіолекту письменника. Питання лінгвокреативної діяльності окремої мовної особистості перебувають у центрі уваги дослідників і є цікавим аспектом у сучасній антропологічно-орієнтованій лінгвістиці. Словотворчість, як основний компонент ідіолекту автора, визначає специфіку мовного простору художніх текстів. Ідеться про багатогранний процес, пов'язаний з унікальністю і неповторністю індивідуального, особистісного підходу до творчості. Адже мова – це енергія, що продукує нові слова, вислови, звороти. Із огляду на це вчені, до прикладу З. Батринчук [1], Н. Вільгард [5], С. Волкова [6], В. Волошук [7], П. Гриценко [8], Н. Деренчук [9] та інші, починають активно аналізувати художні твори класиків з метою виявлення індивідуального мовного стилю (ідіолекту) письменника, що пояснюється зразковим умінням класика користуватися національною мовою.

На думку П. Гриценка, творча людина, як представник певної культури, відображає через свою мову не лише індивідуальне світобачення, а й стереотипне. Вчений переконаний, що у неповторному стилі автора простежується спадкоємність між попередньою літературною епохою і наступною, виходячи з тієї методологічної позиції, що аналіз твору письменника з метою опису його ідіолекту полягає в збиранні та встановленні повторюваних в тексті граничних, далі нерозкладних без втрати сенсу словесних образів. Інакше кажучи, необхідно виділити коло мовних засобів, характерних для мовного стилю письменника [8: 25].

В. Кикоть зазначає, що опис ідіолекту письменника передбачає методичне фіксування будь-якого відхилення від мислимої (модельованої гіпотетично) середньої (ідеальної) норми [22: 29]. Ю. Калимон, І. Кульчицький та І. Ліхнякевич розглядають ідіолект як фазу формування ідіостилу, який, зі свого боку, володіє обмеженою впорядкованістю елементів, більшою системністю, ієрархічною організованістю. Вчені наголошують, що особистість

автора є ключем до розуміння створених ним художніх образів і смислів. Мовна особистість письменника має ідеолект і ідіостиль, які простежуються на різних її рівнях. Унікальність індивідуальної мови автора складається внаслідок навмисного вибору різних стилістичних конструкцій. Унікальність ідіолекту письменника проявляється в структурно-мовних особливостях авторського тексту. Задум автора здійснюється через детермінантні мовні елементи в тексті, які набувають смислового або розпізнавального характеру [20: 227].

З іншого боку варто зауважити, що існує також позиція В. Муратової, згідно з якою тільки у великих письменників ідіолект виступає рухомою силою розвитку стильової системи мови. Наприклад, у нормативно-центричній моделі мовної особистості акцент робиться на індивідуальному когнітивному просторі відомого письменника. Але типові мовні риси створюються зусиллями різних письменників [42-44]. О. Линтвар додає, що поєднання образності мови й емоційної синтаксичної організації тексту, синтез авторського плану розповіді та мови персонажів, різностильність, використання слів у похідних і контекстуальних значеннях, свідоме оброблення мови, які вважають типовими мовними рисами, виявляються в більшості авторів художніх текстів, чий ідіолект має вплив на розвиток літературної художньої мови, а не тільки у великих письменників [34: 161]. У цьому питанні важлива кожна творча одиниця, яка є складником мовлення. Саме у творчій особистості спостерігаємо взаємозв'язок особисто-пережитого і культурного, досвіду минулого й практики сьогодення.

За будь-якого розуміння культури і мови (аксіологічного, антропологічного, семантичного, семіотичного, соціологічного тощо) ідіолект відбивається в будь-якому творі, артефакті, ідеї, концепції, тексті. В. Іванілова переконана, що звертаючись до ідіолекту, дослідник неодмінно стикається з категорією авторства, навіть якщо предметом інтерпретації є не твір мистецтва, а елемент повсякденного мовлення. Визнаючи авторство, людина автоматично наділяє результат своєї діяльності індивідуальними рисами, що оприявнюють авторську інтенцію [19: 73]. Таким чином, ідіолект співвідносний з

особливостями індивідуума, унікальними механізмами, індивідуальним осмисленням культури.

У контексті сказаного вище феномен ідіолекту набуває не тільки споглядально-естетичного, а й практико-діяльнісного значення. І. Кульчицький зауважує, що свобода вибору починається з ідіолекту, де артефакти культури, символи, образи, лексеми, граматичні та ідіоматичні конструкції, домінують для конкретної особистості, відбираються внаслідок вільного волевиявлення. Єдине, що обмежує усвідомлену свободу автора, – це його мовленнєва і культурна компетентність, його здатність бачити, відчувати, інтерпретувати семантико-семіотичну пам'ять культури [32: 969]. Як справедливо зауважує Р. Трифонов, творчий процес, так само як і твір автора, є носієм його світогляду, філософсько-естетичних переконань, тобто є безпосереднім відображенням ідіолекту автора. Прочитання твору, що має на меті відтворення цього ідіолекту, спираючись переважно на герменевтичний аналіз, пропонує, тим не менш, підхід, що стикається з феноменологічної, структуралістської, семіотичної інтерпретацією [51: 218]. Як спосіб індивідуального сприйняття і осмислення культури, ідіолект дає просторово-часовий зріз в особистому психологічному часі і просторі (принцип «тут і зараз»). Н. Клименко, Є. Карпіловська та Л. Кислюк стверджують, що навіть звертаючись до історичних епох, подій, артефактів, людина щоразу по-новому переосмислює їх, установлюючи унікальні смислові і контекстуальні зв'язки між ними, забарвлюючи їх асоціативними образами і емоційними переживаннями, і, як наслідок, конотативно-забарвленою лексикою. Текстуальність ідіолекту пов'язана з розумінням культури як «неспадкової пам'яті колективу» [24: 118].

Якщо особистість активно залучає певні елементи, є підстави говорити про особливу значущість елемента для автора, що може бути викликано особливостями психоемоційної сфери особистості, професією, рівнем освіти тощо. З. Батринчук зауважує, що у контексті ідіолекту це спричинено «сильними текстами», тобто затребуваними, які ведуть постійний енергетичний обмін з особистістю [1: 17]. Отже, можемо виявити не тільки елементи, що

передбачають найбільшу кількість інтерпретацій, а й насамперед значущі для конкретної людини, що володіють найбільшою кількістю особистих асоціативних зав'язків і смислів. В. Муратова додає, що оскільки семіотична пам'ять культури і мови відкривається по-різному членам одного колективу, однієї літературної школи, то різними будуть кількісне і якісне наповнення ідіолекту, контексти, семантики і символіки елементів, унаслідок чого кожна лексема стає особистісно забарвленою [42: 70].

З лінгвокультурологічних позицій ідіолект співвідносний не тільки з поняттям семіотичної пам'яті культури, а й із інтертекстуальністю. Під інтертекстуальністю в межах нашого дослідження маємо на увазі «певний метод мислення, що характеризує сучасну культурну ситуацію як відкритий, плюралістичний, багатомовний світ (Діалог культур)» [41: 43]. Однією з ознак ідіолекту, яка відмежовує його від «інтертекстуальності», на думку О. Линтвар, є опосередкованість особистісною оцінкою: в інтертекстуальності аксіологічна шкала відсутня, в ідіолекті ж ієрархія елементів за цінністю, значущістю і актуальністю наявна. Вчена підкреслює, що невід'ємною частиною ідіолекту є звернення до тих чи інших текстів, що передували авторським і набули втілення у вигляді інтертекстуальних вкраплень. Дослідивши особливості загальнокультурної інваріанти творів автора, специфіку переказу, дослідник може наблизитись до розуміння варіативної частини твору, яка буде суто індивідуальною, авторською [34: 161]. Отже, жоден твір не є вихідним і всі твори складаються з цитат, доречно говорити про принцип додатковості елементів.

Таким чином, під ідіолектом розуміємо реалізацію мови як індивідуалізованої версії загальнонародної мови. Ідіолект письменника, репрезентований створеними ним текстами, розглядаємо як поле експлікації особливостей мовної особистості, реконструйованих під час аналізу створених цією мовною особистістю текстів. Слово в ідіолекті постає як реалізована одиниця мови. Різноманітність змісту, жанрова приналежність творів зумовлюють актуалізацію різних засобів в ідіолекті. Код кожного твору

можна тлумачити як ідіолект, тобто особливий, неповторний код мовця, що породжує безліч імітацій, певну манеру, стилістичний прийом тощо. Дослідження ідіолекту – це вивчення не тільки мовлення індивідуума або змісту його тексту, а й аналіз ментальних мовних утворень із урахуванням надтекстових компонентів висловлювання. Таким чином, маємо змогу простежити особливості авторського володіння мовою, унікальну картину світу особистості, а також цільову спрямованість твору.

1.2. Відтворення авторського ідіолекту в перекладі

Процес перекладу часто ускладнює те, що значення окремих слів встановлюється через їхні взаємозв'язки з іншими лексичними одиницями. Таким чином перекладач мусить виходити за межі встановлених семантичних сфер. В. Кикоть вважає, що це обумовлено тим, що різноманітні стилістичні засоби, як-от метафори, метонімії, алегорії, порівняння тощо, з одного боку, і неологізми, провінціалізми, жаргонізми тощо, з другого – детерміновані тимчасовим семасіологічним зв'язком [22: 27]. А. Козачук додає, що за використання в переносному значенні ці лексичні одиниці індивідуалізують автора в художньому мовленні, надаючи тексту художньої виразності та збагачуючи його семантичний потенціал. Тимчасові зв'язки між словами в художньому перекладі визначають особливості вираження авторської індивідуальності через використання стилістичних засобів [27: 129].

Індивідуальний та унікальний спосіб висловлювань автора потребує від перекладача обізнаності із системою використовуваних автором стилістичних засобів та врахування якісних та кількісних відносин усередині цієї системи. На думку Дж. Греттона, важливість цих засобів полягає в створенні унікального авторського мовного стилю, що передбачає не лише кількісну обґрунтованість використання, але й увагу до якісних аспектів їхньої взаємодії [59: 52]. І. Іщенко додає, що перекладач повинен усвідомлювати той факт, що автор тексту вкладає додатковий ефект у своє повідомлення [60: 275]. А отже завданням перекладача є не лише передавання лексичного і граматичного змісту тексту, але й

розкодування та збереження додаткового повідомлення в процесі перекладу. Термін додаткове повідомлення М. Махсудалієва та М. Косимова визначають як комплекс різних семасіологічних зв'язків, які містять не лише лексичні значення слів, але й певні стилістичні та прагматичні аспекти. Це також ураховує прагматичний вплив, здійснюваний на читача за допомогою складної системи стилістичних засобів [65: 684].

Д. Сальвадор зауважує, що перехід авторського ідіолекту вихідного тексту в текст перекладу є насамперед результатом індивідуального сприйняття вихідного тексту перекладачем [67: 7]. Водночас, процес сприйняття тексту не є простим та передбачає різні етапи та аспекти. В. Муратова пропонує концепцію двофазного підходу до сприйняття тексту перекладачем. Перший етап – доперекладацьке сприймання, тобто активний аналіз художньої цінності тексту. На цьому етапі фокус зосереджений на виявленні та розумінні художніх аспектів тексту, що є важливим показником процесу перекладу. Другий етап – власне перекладацьке сприймання, на якому перекладач фокусується на індивідуальних елементах тексту, таких як окремі слова, словосполучення та інші лінгвістичні одиниці. Перекладач на цьому етапі ініціює перетворення тексту, розглядаючи його з позицій читача оригінального матеріалу [42; 43].

Н. Матківська наголошує, що перекладач спочатку виступає у ролі читача оригінального тексту, аналізуючи різні аспекти перекладу, зокрема стилістичні прийоми. Потім, перекладач виокремлює та вивчає стилістичні засоби вихідного тексту, установлюючи їхні тимчасові семасіологічні взаємозв'язки, і обирає конкретні перекладацькі стратегії для розв'язання завдань перекладу. На цьому етапі відбувається відбір, які стилістичні елементи вихідного тексту будуть збережені в перекладі, які будуть вилучені, а які замінені іншими відповідно до обраного підходу до перекладацьких рішень [38; 39; 40]. Тож, перекладач взаємодіє з текстом на двох рівнях: сприймаючи його в загальному контексті і осмислюючи його художню цінність. Відповідно, переклад – багатогранний процес розуміння та трансформації тексту з урахуванням індивідуальних особливостей перекладача та характеру вихідного тексту.

Огляд особливостей відтворення авторського ідіолекту в перекладі передбачає детальний аналіз різних концепцій, що складають підґрунтя перекладацького процесу з метою збереження індивідуального стилю та лінгвістичних особливостей автора. Н. Вільгард, Ю. Дяченко та В. Іванілова погоджуються, що однією з ключових у цьому контексті є теорія еквівалентності, сформульована американським лінгвістом та перекладачем Е. Нідермаєром. Згідно з нею основною метою перекладу є досягнення максимальної еквівалентності між оригіналом та перекладом на всіх рівнях мовної структури. Еквівалентність – максимальне збереження смислового та структурного змісту оригіналу, зважаючи на лінгвістичні та культурні відмінності між вихідною та цільовою мовами. Ця теорія підкреслює важливість повного передавання ідеї та емоційного забарвлення тексту в перекладі, а також врахування контексту та аудиторії [5; 12; 19]. Ю. Дяченко зазначає, що на практиці йдеться про використання різних стратегій для досягнення максимальної еквівалентності. Так, на лексичному рівні перекладач зосереджується на доборі слів, що найточніше відтворюють значення та відтінки авторського ідіолекту. На синтаксичному рівні важливо зберігати структурні особливості речень, щоб зберегти авторський стиль. Семантична еквівалентність спрямована на передавання точного смислу та відтінків ідіом та фраз [12: 519].

Водночас, на думку Л. Чечнікової та Л. Зубкової, теорія еквівалентності не лише підкреслює схожість між вихідним та цільовим текстами, а й визнає необхідність гнучкості у використанні еквівалентності, оскільки повністю ідентичний переклад часто неможливий через різницю між мовами та культурними контекстами [52: 175]. Таким чином, теорія еквівалентності визначає парадигму перекладу, спрямовану на гармонійне поєднання двох мовних та культурних середовищ для збереження авторського ідіолекту.

Дослідниця М. Літвінова зауважує, що важливо звернутися до лексичних особливостей авторського тексту: вибір конкретних слів, термінів та виразів, які відзначаються не лише семантичним змістом, але й особливим забарвленням,

характерним для стилю певного автора [35; 36]. Перекладач повинен ретельно відібрати еквіваленти, що максимально точно відтворюють ці унікальні нюанси.

А. Лонсдейл пояснює, що на синтаксичному рівні, збереження ідіолектних особливостей передбачає розуміння та врахування специфіки побудови речень, їхньої синтаксичної структури та особливостей вживання граматичних конструкцій, які визначають авторський стиль [62: 94]. Перекладач повинен забезпечувати відповідність структури речень у цільовому тексті архітектонічним рішенням оригіналу.

Крім того, важливо зберегти стилістичні вибори автора. Як наголошує Т. Ткачук, це охоплює виразність уживання фігур мови, ритмічність та мелодійність речень, а також вибір конкретних стилістичних засобів, що визначають особливості письма автора [50: 107]. Успішне втілення цих аспектів допомагає відтворити не лише зміст, але й естетичні риси тексту. Перекладач повинен не лише адекватно відтворити конкретні слова чи фрази, але й добре розуміти те, яким чином цілісний мовний образ автора виражений у вихідному тексті. Це відзначається високим рівнем сенситивності, здатністю відчувати і виражати відтінки стилю, властивих конкретному автору.

Осібнo маємо сказати про вплив культурного контексту на відтворення авторського ідіолекту в перекладі, оскільки культурні аспекти визначають мовні та стилістичні особливості тексту. К. Забродська цей вплив розглядає як культурні конвенції, цінності та норми, які визначають використання мови та стилістику в певному суспільстві [18: 16]. А. Умкуруз та Дж. Іркіна тлумачать культурний контекст як набір уявлень, вірувань, традицій та інших аспектів, які характеризують конкретну культуру. У контексті відтворення авторського ідіолекту в перекладі йдеться про те, що перекладач повинен враховувати культурні особливості, які впливають на спосіб вираження авторської індивідуальності [69: 137]. Так, семантичний аспект впливу культурного контексту на відтворення авторського ідіолекту проявляється у виборі конкретних концепцій та їхнього сприйняття в різних культурах. Те саме слово чи вираз може мати різні конотації в різних культурних середовищах, що є

викликом для перекладача. На лексичному рівні вплив культурного контексту проявляється у виборі слів та виразів, які мають культурно-специфічне забарвлення. Деякі вирази, що є невід'ємною частиною ідіолекту автора, можуть бути унікальними для певної культури і важко передаваній в іншій. Граматичні, зокрема синтаксичні, особливості також зазнають впливу культурного контексту. С. Волкова вважає, що структури речень, їхні типи та послідовності можуть мати глибокий зв'язок з конкретними культурними нормами чи стереотипами. Наприклад, для деяких культур характерні більш складні або образні структури речень [6: 21].

Водночас, С. Бертакко, Ж. Лесеркль та Дж МакСвон наголошують на важливості врахування соціокультурного контексту та потенційної аудиторії. Щоб відтворити ідіолект автора, перекладач повинен розуміти, як певний текст буде сприймати читач у конкретному культурному середовищі, зважаючи на його норми, стереотипи та особливості сприйняття [56; 61; 64].

Таким чином, відзначаємо передусім вплив культурного контексту на відтворення авторського ідіолекту в перекладі, що вимагає від перекладача не лише мовної компетентності, але й глибини розуміння культурної специфіки. Це передбачає збалансований підхід до збереження авторської індивідуальності в контексті різних культурних реалій. Вивчення та розуміння особливостей відтворення авторського ідіолекту в перекладі, зокрема з позицій теорії еквівалентності, свідчать про важливість збереження ідіолекту авторського тексту на всіх мовних рівнях. Вплив культурного контексту на цей процес підкреслює необхідність глибокого розуміння культурних, лінгвістичних та стилістичних аспектів. Збереження авторського ідіолекту вимагає від перекладача глибокої культурної компетентності та чутливості до нюансів, що формують ідентичність автора.

1.3. Базові стратегії адаптування ідіолекту для англomовного читача та збереження автентичності тексту

Одним із ключових завдань перекладача в контексті адаптування ідіолекту

для англомовного читача та збереження автентичності тексту є не лише передавання словесного змісту, але й відтворення того ефекту, якого автор прагнув досягти за допомогою стилістичних рішень. Т. Козак зазначає, що розкодування та збереження цього додаткового повідомлення вимагає від перекладача глибокого розуміння семантики та функційних аспектів мовлення автора [25: 222]. Зважаючи на це важливим є вибір перекладачем конкретних стратегій. У галузі перекладознавства активно розробляють два основні підходи: одомашнення та очуження. Л. Венуті зауважує, що ці стратегії, представлені, зокрема, у когнітивному, комунікативному та дискурсивному вимірах перекладознавства, дають перекладачеві змогу керувати різними аспектами відтворення оригіналу в перекладі [68: 56]. Таким чином, перекладач передусім обирає загальну стратегію перекладу відповідно до відомих йому принципів перекладу.

Одомашнення (*Domestication*) – це стратегія, що полягає в адаптуванні тексту до мовно-культурного контексту мови прийняття з метою покращення зрозумілості для читача цієї мови. М. Шемуда пояснює, що цей процес передбачає асимілювання чужого тексту до стандартів та норм мови прийняття, що дає змогу інтегрувати текст у новий культурний контекст. Стратегія передбачає зменшення елементів, які можуть виглядати чужорідними, а також заміщення культурно-специфічних деталей аналогічними аспектами мови прийняття [54: 165]. Л. Венуті розглядає одомашнення у трьох аспектах: когнітивному, комунікативному та дискурсивному. Із когнітивних позицій ідеться, по-перше, про адаптування тексту до менталітету читача, тобто відтворення ідеологічних та культурних концепцій, які є зрозумілими та близькими читачеві в його культурному контексті. По-друге, про зниження когнітивного зусилля, тобто спрощення розуміння тексту шляхом зменшення потреби читача у вивченні чужорідних аспектів. Комунікативний аспект передбачає збереження комунікативного зв'язку, тобто комунікативного ефекту оригіналу, забезпечуючи читачеві більш зручне сприйняття тексту. Таким чином відстань між автором і читачем зменшується шляхом зближення культурних

кодів. У дискурсивному аспекті увага зосереджена на інтеграції в контекст прийняття [68: 58-59]. Так, одомашнення допомагає вписати текст у соціокультурний контекст прийняття. Ідеться про асиміляцію стилістичних особливостей до відомих читачеві стандартів.

Очуження (*Foreignization*) є стратегією, спрямованою на збереження «чужорідності» тексту та відтворення його оригінального стилю, незважаючи на культурні та лінгвістичні відмінності мов. О. Линтвар зазначає, що ця стратегія акцентує на неперекладних аспектах, таких як відмінності в термінології, структурі та стилі оригіналу [33: 145]. Л. Венуті додає, що як і одомашнення, очуження реалізується в когнітивному, комунікативному та дискурсивному аспектах. У когнітивному аспекті – це підтримка оригінального мислення за збереження інтелектуальної та концептуальної складності оригіналу. Крім того, ідеться про просування когнітивного розширення через більше активне сприйняття та осмислення читачем тексту. Комунікативний аспект пов'язаний із вираженням культурних відмінностей. Очуження дає змогу зберегти та виразити культурні особливості оригіналу, навіть якщо вони не знайомі читачеві, а також підтримати унікальність тексту зі збереженням унікального стилю та виразності автора. Дискурсивний аспект спрямований на підкреслення аутентичності через підкреслення оригінальності тексту та його неперекладних елементів [68: 60-61]. За таких умов стає можливим збереження структурних особливостей, зокрема дискурсивних особливостей та структури оригіналу. Загалом, вибір між стратегіями одомашнення та очуження залежить від контексту та цілей перекладу, зважаючи на когнітивні, комунікативні та дискурсивні аспекти, а також вимоги читача та потребу в аутентичності оригіналу.

У межах загальної стратегії наявні і так називані локальні стратегії, кожна з яких спрямована на розв'язання конкретної перекладацької проблеми на рівні лексико-семантичних та стилістичних трансформацій. *Лексико-семантичні перекладацькі трансформації* охоплюють комплекс засобів та методів, використовуваних під час передавання лексичних одиниць (слів,

словосполучень та фразеологізмів) з однієї мови до іншої, зважаючи на відмінності у формі та семантиці порівняно з мовою оригіналу. Л. Науменко та А. Гордєєва серед лексико-семантичних трансформацій виділяють такі, як вибір варіативного відповідника, контекстуальна заміна, калькування, описовий переклад, транскодування, антонімічний переклад, компресія, декомпресія, пермутація, транспозиція, конкретизація та генералізація значення [46: 4-5]. Розглянемо найбільш поширені методи на рівні локальних стратегій.

1. **Вибір варіантного відповідника** (*synonymous substitution*) – трансформація, що використовується під час перекладу полісемантичних (багатозначних) слів. Цей процес вимагає взаємодії з контекстом для точного відтворення семантичного змісту оригіналу. Під час перекладу іменників, які мають кілька значень, обов'язково необхідно враховувати значення слова у конкретному словосполученні, тобто в правому значенні. У процесі перекладу прикметників важливо зважати на значення іменника, з яким вони утворюють атрибутивні відносини. У випадку перекладу перехідних дієслів, варто звертати увагу на значення прямого додатка. Під час перекладу неперехідних дієслів важливо акцентувати увагу на значенні підмета [46: 5–6].

2. **Контекстуальна заміна** (*contextual substitution*) є процесом, за якого еквівалентом слова чи словосполучення в мові перекладу стає вираз, що не має точного відповідника у словнику та добирається з огляду на контекстуальне значення, а також відповідно до мовних норм мови перекладу. Важливо відзначити, що в таких ситуаціях відсутні чіткі правила для заміни одного слова іншим, оскільки процес перекладу повністю залежить від конкретного контексту [45: 47]. Урахування контексту та відповідних перекладацьких стратегій є ключовим елементом контекстуальної заміни, що сприяє точному та адекватному вибору еквівалента, який відображає зміст та значення оригіналу в конкретному лінгвістичному та семантичному контексті.

3. **Калькування (дослівний / буквальный переклад)** – метод передавання денотативного значення лексичної одиниці мови оригіналу без збереження її звукової або орфографічної форми, однак з відтворенням її

структурної моделі. Калькування передбачає збереження структурної аналогії, тоді як лексичні та семантичні відмінності враховуються для забезпечення максимальної відповідності слова у перекладі [28: 34].

4. **Описовий переклад** (*descriptive translation*) – це метод, який передає значення лексичної одиниці у формі словосполучення або речення, коли в мові перекладу відсутній лексичний відповідник (фразеологізми, ідіоми, безеквівалентна лексика, терміни та неологізми). Перекладач таким чином евристично розкриває зміст певного поняття [46: 9]. Такий підхід дає змогу уникнути спотворення змісту і забезпечити точність перекладу.

5. **Транскодування** (*transcoding*) передбачає відтворення звукової або графічної форми слова мови оригіналу засобами мови перекладу. Існує чотири основні види транскодування: 1) транслітерація (*transliteration*), за допомогою якої слово мови оригіналу передається відповідно літер мови перекладу; 2) траскрибування (*transcribing*), у якому звукова форма слова мови оригіналу відтворюється за допомогою відповідних літер мови перекладу; 3) мішане транскодування (*mixed transcoding*), тобто використання переважно траскрибування з елементами транслітерації; 4) адаптивне транскодування/натуралізація (*adaptive transcoding / naturalization*) – адаптація форми слова до фонетичних або граматичних норм мови перекладу [3: 8]. Такий різноманітний набір засобів транскодування дає змогу обрати оптимальний метод залежно від специфіки та особливостей перекладу, забезпечити точність та адекватність відтворення форми слів у мові перекладу.

6. **Антонімічний переклад** (*antonymous translation*) є методом, за якого форма слова в мові оригіналу замінюється на її протилежну за значенням форму в мові перекладу, де позитивне значення перетворюється на негативне і навпаки. Цей різновид перекладу поділяють на три підтипи: 1) негативація – спосіб перекладу лексичної одиниці, яка не має формально вираженої семи заперечення в мові оригіналу; у мові перекладу використовується слово або словосполучення з одним із таких заперечень; 2) позитивація – метод перекладу лексичної одиниці з формально вираженою семою заперечення в мові

оригіналу, де слово або словосполучення в мові перекладу не має формально вираженої семи заперечення; 3) анулювання двох негативних компонентів – спосіб перекладу лексичної одиниці, де обидва формально виражені компоненти заперечення в мові оригіналу в або відсутні в мові перекладу [23: 37]. Антонімічний переклад сприяє точному вираженню протилежностей між лексемами двох мов, зберігає семантичну точність і правильність у вираженні протилежних значень.

7. **Компресія/вилучення слів** (*compression/omission*) є трансформаційним методом перекладу, спрямованим на зменшення кількості мовних знаків у вислові мови перекладу або видалення надмірної експліцитної інформації у формі зайвого слова або словосполучення в мові оригіналу [21: 110-111]. Компресія мовних знаків є важливою стратегією для забезпечення ефективності та точності, особливо зважаючи на стилістичні та культурні особливості мов.

8. **Декомпресія/ампліфікація** (*decompression/amplification*) спрямована на збільшення кількості мовних знаків у вислові мови перекладу або на спосіб перекладу слова в мові оригіналу за допомогою мінімум двох лексем у мові перекладу. Ідеться про експлікацію імпліцитної інформації першоджерела та прояснення її на лексичному рівні для читача, який може бути необізнаний з контекстом чи термінологією [13: 34]. Цю стратегію використовують з метою поліпшення зрозумілості тексту для аудиторії, яка не має відомостей про конкретний контекст чи термінологію.

9. **Пермутація** (*permutation*) – лексична трансформація, яка передбачає зміну порядку лексем у словосполученні або елементів у фраземі для вираження нових семантичних або структурних відтінків у висловлюванні. Ця стратегія має значний вплив на структуру та експресивність тексту, даючи перекладачеві змогу адаптувати фразеологізми та термінологію, забезпечуючи максимальну адекватність та зрозумілість. Пермутація допомагає зберегти семантичні зв'язки між словами, пристосовуючи їхні позиції для досягнення оптимального передавання сенсу та структури оригінального висловлювання

[26: 167]. Ця трансформація особливо корисна під час перекладу термінів та виразів, які можуть мати різні порядки слів у різних мовах.

10. Транспозиція (*transposition*) передбачає заміну однієї частини мови на іншу з метою створення нового лінгвістичного виразу, щоб адаптувати висловлювання для досягнення максимальної природності та чіткості у мові перекладу [4: 28]. Транспозицію використовують для збереження семантичної структури висловлювання з одночасним адаптуванням до граматичної та стилістичної специфіки мови перекладу.

11. Конкретизація значення (*concretization of meaning*) передбачає, що видову назву або слово з більш широким значенням в мові оригіналу замінюють на родову назву чи слово із звуженою семантичною сферою в мові перекладу. Конкретизація значення спрямована на забезпечення точності та ясності у перекладі, дозволяючи адаптувати абстрактні або загальні терміни до конкретних контекстів та специфіки цільової мови [37: 81].

12. Генералізація значення (*generalization of meaning*) – заміна слова або фрази з вузькою семантикою в мові оригіналу на відповідне слово чи вираз із ширшою семантичною областю в мові перекладу. Крім того, ця трансформація може передбачати переклад видової назви на родову [10: 14]. Генералізацію значення використовують для адаптування конкретних термінів чи виразів до більш широкого інтерпретаційного спектру мови перекладу, що сприяє їх кращому розумінню.

Як бачимо, лексико-семантичні перекладацькі трансформації становлять суттєвий аспект процесу перекладу та враховують як формальні, так і семантичні аспекти лексичних одиниць для забезпечення точності, адекватності та ефективності перекладу.

У свою чергу, *стилістичні трансформації* у перекладі спрямовані на зміщення стилістичних акцентів, усунення або, навпаки, підкреслення конотативних відтінків значень. До того ж ці трансформації можуть адаптувати мову перекладу до стилістичних норм, прийнятих у перекладу. До стилістичних перекладацьких трансформацій Л. Науменко та А. Гордєєва відносять логізацію,

експресивацію, модернізацію та архаїзацію [46: 32].

1. **Логізація** (*logization*) полягає в заміні емоційно-експресивно забарвленої або етно-маркованої лексичної одиниці мови оригіналу на стилістично нейтральний еквівалент у мові перекладу, щоб усунути, пом'якшити естетичні аспекти оригіналу й одночасно зберегти інформаційне навантаження [55: 91]. Логізація є важливим елементом перекладацької практики, що допомагає забезпечити адекватність та ангажованість тексту в новому мовному середовищі та зберігає основне значення та інформацію.

2. **Експресивація** (*expressivation*) – це різновид перекладацької трансформації, що впливає на стилістичні характеристики мови оригіналу за допомогою заміни нейтральної лексичної одиниці в мові оригіналу на її стилістично-маркований відповідник у мові перекладу. Експресивація спрямована на надання перекладу емоційного та експресивного відтінку, а також стилістичного багатства оригіналу [28: 84]. Експресивація надає перекладу не лише лексичної точності, але й стилістичної адекватності оригіналу.

3. **Модернізація** (*modernization*) пов'язана з адаптуванням стилю до сучасних стандартів і тенденцій. Ідеться про оновлення виразів і термінів для більш точного відображення сучасного мовлення [2: 52]. У процесі перекладу важливо ураховувати контекст та специфіку кожного терміна, намагатись підтримувати точність і стилістичну адекватність мови перекладу.

4. **Архаїзація** (*archaization*) – використання застарілих або архаїчних форм, щоб надати тексту античного або класичного характеру, відтворити образи минулої епохи або ж відтворити в перекладі культурні особливості тексту-оригіналу за допомогою еквівалентів та аналогів в мові перекладу [2: 54]. У процесі перекладу важливо враховувати контекст та точно передавати значення кожної лексеми. Варто пам'ятати, що архаїчні або історичні терміни можуть мати різні аналоги залежно від контексту та специфіки мови перекладу.

Таким чином, стилістичні трансформації в перекладі відіграють ключову роль у забезпеченні відповідності мовленнєвих стилів мови-джерела та

мови-мети, підкреслюючи або нейтралізуючи емоційні та конотативні аспекти тексту відповідно до контексту та мети перекладу.

Отже, стратегії одомашнення та очуження в перекладі визначають підходи перекладача до адаптування ідіолекту для читача та збереження автентичності тексту. Ураховуючи когнітивний, комунікативний та дискурсивний аспекти перекладознавства, перекладач може зберігати або адаптувати оригінал відповідно до вимог цільової аудиторії. Лексико-семантичні та стилістичні трансформації становлять ключові елементи цього процесу, визначаючи вибір еквівалентів та збереження стилістичних особливостей тексту. Вибір конкретних стратегій залежить від завдань перекладу, аудиторії та особливостей культурних контекстів обох мов. Перекладач повинен витримувати баланс між точністю передавання інформації та мовно-культурними особливостями та специфікою ідіолекту письменника.

Висновки до 1 розділу

Підсумовуючи, зазначимо, що в кожній людині є унікальний ідіолект, що залежить від її мови, соціально-економічного статусу і географічного положення. Ідіолект відображає те, як людина використовує різні аспекти мови для створення власного індивідуального способу мовлення. У сучасній лінгвістиці поняття ідіолект займає одне з ключових місць. Указану проблематику активно розробляють як у вітчизняні, так і зарубіжні фахівці, зокрема у сфері дослідження індивідуальних властивостей мови. Термін ідіолект використовуємо на позначення індивідуалізованої версії загальнонаціональної мови. Ідіолект розглядаємо як поле експлікації особливостей мовної особистості, які реконструюються під час аналізу створених цією мовною особистістю текстів. Характер ідіолекту пов'язуємо з індивідуальним ментально-лінгвістичним комплексом.

Вивчення особливостей відтворення авторського ідіолекту в перекладі є важливим завданням у межах перекладознавства. Огляд базових теорій указує на важливість збереження ідіолектних особливостей авторського тексту в

процесі перекладу. Вплив культурного контексту на відтворення авторського ідіолекту підкреслює необхідність глибокого розуміння культурних, лінгвістичних та стилістичних аспектів вихідного та цільового текстів. Перекладач повинен бути уважним до різниці в декодуванні слів та виразів у різних культурах, уміти добирати такі лексичні, синтаксичні та стилістичні рішення, які оптимально адаптують авторський ідіолект до нового культурного та мовного контексту.

Важливо підкреслити роль перекладача як медіатора між двома мовно-культурними середовищами, спроможного зберегти авторську індивідуальність у перекладі. Процес перекладу вимагає не лише технічної вправності, але й вираженої культурної компетентності та чутливості до нюансів, що формують ідентичність автора. Дослідження цих аспектів дає змогу зрозуміти, що переклад є не механічним процесом заміни слів однієї мови на інші, а мистецтвом, що вимагає глибокого розуміння ідентичності автора та його тексту в контексті різних мовно-культурних реалій. Відтворення авторського ідіолекту стає своєрідним містком між культурами, де досвід та інтуїція перекладача відіграють ключову роль у передаванні індивідуальності та стилю оригіналу.

Констатуємо, що базові стратегії адаптування ідіолекту для англomовного читача та збереження автентичності тексту передбачають одомашнення та очуження. Ідеться про підходи перекладача до відтворення культурно зумовленої інформації. Ці стратегії, що охоплюють когнітивний, комунікативний та дискурсивний виміри перекладознавства, дають можливість адаптувати або зберігати ідіолект письменника залежно від цільової аудиторії. Лексико-семантичні та стилістичні трансформації виступають ключовими елементами цього процесу, керуючи вибором еквівалентів та збереженням стилістичних відмінностей тексту. Вибір конкретних стратегій залежить від завдань перекладу, аудиторії та особливостей культурних контекстів обох мов. Перекладач повинен витримувати баланс між точністю передавання інформації та урахуванням мовних і культурних особливостей текстів.

РОЗДІЛ 2

ВІДТВОРЕННЯ ІДІОЛЕКТУ СЕРГІЯ ЖАДАНА В АНГЛОМОВНОМУ ПЕРКЛАДІ РОМАНУ «ІНТЕРНАТ»

2.1. Лексико-семантичні маркери ідіолекту Сергія Жадана

Авторський стиль Сергія Жадана є унікальним через використання неординарної лексики, філософський зміст поезій, смислові нюанси кожного слова, а також здатність провокувати читача на роздуми та викликати емоційні переживання. Лексика, яку обирає Сергій Жадан, є оригінальною та варіативною за своєю семантикою та тематичними групами. Письменника вирізняє тонке відчуття навколишнього світу та специфіка інтерпретування подій через призму власного світобачення. Його творчість відображає не лише зовнішню реальність, але й внутрішні переживання та філософські роздуми, створюючи унікальну модель світу, яка є результатом особистого сприйняття та інтерпретації. Ідіолект Сергія Жадана найбільш репрезентативно, на нашу думку, оприявнюється на лексичному рівні.

Аналіз поетичних творів Сергія Жадана вказує на широке використання автором різних тематичних груп лексики, спрямованих на втілення образності та внутрішнього стану ліричного героя:

1) назви явищ природи: «*Антенa повертається соняшником проти світла*» [14: 6], «*Вітри у квітні стають зовсім нестерпні*» [14: 6], «*Історія рухається по колу, мов океан*» [14: 17];

2) назви рослин і тварин: «*Її розуміють хіба що ластівки зі шпаками*» [14: 7], «*Хтось виплітає цей світ, мов кошик із зелених лозин*» [14: 12], «*І кров на ранах, ніби смола на ялинах*» [14: 23];

3) назви родинних стосунків: «*Її вечірня вулиця, мов серце матері, пахне хлібом і часником*» [14: 10], «*Коли в тебе народиться син, він пояснить тобі чому*» [14: 11], «*Ти ж знаєш сам, що ця дитина твоя*» [14: 14];

4) назви будівель, їхніх частин і місць дії: «*На площі стоїть збита із дощок сцена*» [14: 6], «*В повітрі тихо, наче в обкраденій церкві*» [14: 6], «*Ти*

пам'ятаєш як тікав зі школи» [14: 10];

5) назви професій, осіб за родом занять, станом дії та віком: *«Вона одна тебе любить, тесле, в цілому світі – вона одна»* [14: 10], *«Перекупки несуть на заріз червоних півнів у чорних мішках»* [14: 10], *«Буде так: бредуть мисливці в снігах»* [14: 26];

6) назв абстрактних понять відзначається глибокою філософськістю та тонкістю його творчого мислення: *«Сигнали любові – невидимі і надійні»* [14: 7], *«Сни приходили до неї із потойбіч»* [14: 15], *«Хай її смуток буде також і мій»* [14: 16].

Таким чином, лексика Сергія Жадана багата, виразна, поліфункційна та символічна з семантичного погляду. Зазначені тематичні групи відображають не лише широкий спектр тем та сюжетів, але й глибокий філософський підхід до висловлення внутрішніх переживань та сприйняття світу.

Однією з помітних особливостей ідіолекту Сергія Жадана є широке використання застарілих слів, зокрема історизмів та архаїзмів, удадо вплетених у художню тканину його творів. Масив одиниць поділяємо на кілька груп:

1) назви частин тіла: *«Всіх, кому утроби пекло вогнем»* [17: 22]; *«Ще вуста після голоду такі солоні»* [17: 116], *«Кров проступає на одязі, ніби лик»* [17: 64];

2) назви хвороб: *«Скидай прокажених у хвилі, / скидай зачумлених в ніч, / тих, кого з'їли сухоти, мов черва»* [17: 22];

3) назви професій: *«Так прописується в житті / кожного книжника і повстанця»* [16: 114];

4) назви військових понять: *«Вгортатись в тепло, ніби в знамена, / які останнім виносиш з міста»* [16: 109];

5) назви родинних стосунків: *«За муром гетто стоїть світла жона. / Перший камінь у тебе кине саме вона»* [17: 30];

6) назви одиниць вимірювань: *«У цьому місті стоїть сто церков, / безліч костелів і ціла тьма синагог»* [17: 64]. Сергій Жадан використовує архаїзми передусім для створення глибоких і виразних образів, надаючи своїм творам

особливого художнього колориту та емоційної насиченості.

Історизми в текстах митця кількісно переважають над архаїзмами. Лексеми поділяємо на такі лексико-семантичні групи:

1) географічні назви: «*І ось розібрано час на частини, / і втішено нашу сонячну **Трою**, / і входить печаль за фортечні стіни, / змащені чоловічою кров'ю*» [16: 92], «*І тінь січневої **Палестини**, / і голоси, що здавались простими, / і світло серед поля пустого...*» [14: 18];

2) назви на позначення соціального статусу: «*будуть зігнутих від страху **посполитих** волочити до комендатури*» [17: 40], «*Стоїть, мов **Цар Єрусалимський** у рваних кросівках, / і тихим голосом оповідає нам про птахів*» [16: 25];

3) назви зниклих народів: «*А тут між цих **ассирійців** страшніше щодень / і немає куди сховатися від вогню, / і що їм, **ассирійцям**, до моїх одкровень, / смішно думати, ніби я все це спиню*» [17: 14];

4) назви предметів побуту: «*Світло горіло всю ніч до ранку. / Протяги легко торкали **фіранку***» [17: 60], «*А тим часом крутяться / **жорна справедливості***» [14: 296].

5) назви жіночих прикрас: «*Та й жінки теж / плакатимуть над ними, / загортатимуть вірші дбайливо, / мов **дукачі***» [16: 53].

Таким чином, використання застарілої лексики сприяє створенню атмосфери певної історичної епохи, а також додає урочистості та пафосу зображуваному. Сергій Жадан вдало використовує архаїзми та історизми для того, щоб донести до читача емоції через багатогранні значення лексем та їхні контекстуальні зв'язки. Такий підхід дає змогу створити текст, насичений глибоким підтекстом та образами, які розкривають історію, сучасність та авторське бачення світу, складаючи одну з підвалин ідіолекту письменника.

Фіксуємо також уживання Сергієм Жаданом діалектизмів, що відображають неповторний стиль автора та його спосіб сприйняття світу. Указані лексеми розподіляємо на такі групи:

1) назви споруд: «*І повітря несе його над найріднішою з рік, / над*

чужим *обійстям*, над чиймсь житлом» [4: 250], «Літери, що лише досягають / звучання, лише набувають форми в *робітнях* крику» [16: 80];

2) назви рельєфу та штучно створених споруд: «*Перекрикують біль, ніби ламають загати*, / ніби криком хочуть спинити кров убивчу» [14: 91];

3) назви явищ природи: «*І найбільше йому б хотілось лишитись на зиму тут, / в цих зазимках, в цих сутінках і снігах*» [14: 251].

4) етнографічні безеквівалентні назви: «*Буду вдихати вітер зі смаком бензину. / Буду нести цей сніг на собі, як верету*» [14: 29].

Таким чином, використання діалектної лексики в творах Сергія Жадана є важливим стилістичним та образотворчим елементом. У творах Сергія Жадана діалектизми виконують не лише номінативну, але й стилетвірну роль, указуючи на світогляд ліричних героїв і їхній внутрішній світ.

Ще однією з ознак ідіолекту С. Жадана є використання ненормативної лексики, що зумовлене різними екстралінгвістичними чинниками. Уживання жаргонізмів та сленгізмів як ненормативних лексем є характерною особливістю, що відображає поведінку молоді та постмодерне зображення світу. Такі лексеми надають текстам С. Жадана автентичності, емоційної насиченості та реалістичності. Наприклад, фрази *завалює додому, накачався алкоголем, лажова ситуація, просирати бабло, тінейджерський драйв* демонструють типові мовні практики молодіжного середовища і відображають його цінності, настрої та соціальні реалії. Використання подібних висловів дозволяє письменнику не лише створювати колоритні характери та живі діалоги, а й передавати атмосферу сучасного міського життя, з його невизначеністю, бунтарством та прагненням до самовираження. Жаргонізми та сленгізми в текстах Жадана також підкреслюють соціальну і культурну ідентичність героїв, що робить їх мовлення впізнаваним і характерним. Така лексика у творчості Жадана є важливим інструментом художньої виразності, який допомагає автору передати специфіку мовлення певних соціальних груп і створювати глибші та реалістичніші образи.

Отже, ідіолект Сергія Жадана є легко впізнаваним та неповторним

завдяки використанню історизмів, архаїзмів, діалектизмів, сленгізмів, ненормативної лексики та інших одиниць, що сприяє створенню оригінальної манери мовлення, підкреслює художню індивідуальність поета. Такий добір лексики не лише додає художньої образності текстам, але й оприявнює особливості тем, емоцій та станів, які поет прагне виразити.

2.2. Оприявники ідіолекту Сергія Жадана в романі «Інтернат»

Роман «Інтернат» Сергія Жадана, опублікований у 2017 році, є літературним відгуком на бойові дії на Сході України 2015 року. Автор систематично та майстерно вплітає в текст роману картини, події та персонажів, які відображають атмосферу воєнного конфлікту. У творі письменник ставить завдання показати жахи війни очима головного героя Паші. Простір, який володіє властивістю зберігати спогади, колективні враження і травми, стає об'єктом всебічного розгляду. Цей простір насичений стражданням і смертю, і письменник вдається до відповідних художніх засобів та асоціацій на мовному рівні для підкреслення цих аспектів.

Розглядаючи лінгвістичні риси ідіолекту Сергія Жадана в романі «Інтернат», маємо зважати на кілька ключових аспектів. По-перше, С. Жадан оперує специфічним лексиконом, який містить терміни, пов'язані з військовою та соціальною сферами, а також специфічні авторські вирази та образотворчі засоби. Таким чином письменник відтворює унікальний світ інтернатського життя під час війни, а також виразно передає емоції та ставлення персонажів до власного досвіду. По-друге, характерною рисою ідіолекту Сергія Жадана є використання елементів розмовної мови, яка надає його творам аутентичності та безпосередньої зануреності в реальність. Автор вдається до використання діалектних, сленгових, просторічних лексем, що створює реалістичне звучання мовлення персонажів і дає читачеві змогу глибше зануритися в ситуацію. По-третє, стилістичні особливості мовлення Жадана виявляються у використанні паралелей, метафор та символів, які глибше проникають у сутність воєнного конфлікту та його вплив на людей. Автор вдається до

відтворення внутрішнього світу персонажів через мовні засоби, використовуючи їхню мову як інструмент вираження психологічних станів.

Для початку розглянемо особливості вираження ідіолекту письменника на стилістичному рівні. Наприклад, колористика твору збагачена темними барвами. Часто зустрічаються прості синкретичні епітети на зразок чорний, сірий, синій тощо: «*Ранковий холод на кухні, грифельні сутінки за вікном*», «*Паша визирає у вікно, розглядає чорний сніг і чорне небо*» [15: 13], «*Чорне, від не зібраного з минулого року соняшника поле, де-не-де сіре, аж до синього, снігове ошмаття, вогка жирна земля...*» [15: 50]. Крім того, автор є майстром нестандартних епітетів для характеристики персонажів, щоб акцентувати на їхніх унікальних рисах та особливостях. Приклад «*Паша одразу зачепився за цей погляд – погляд рибалки, який вмiє чекати... І ще його ніс – просто **вбитий в обличчя, вплющений поміж щік***» [15: 41] демонструє яскравий імпресіоністичний опис персонажа, використовуючи аналогію з поглядом рибалки, що пов'язуємо з терпінням та чеканням. Автор називає героя *безносим*, фіксуючи специфіку носової частини обличчя і вказуючи на особливий стан чи характер героя. Подібні нюанси не лише допомагають уявити зовнішність персонажів, але й передають їхні внутрішні риси та особливості характеру.

Фіксуємо також уживання характерологічних і метафоричних епітетів: «*Обличчя в них особливо **темні**, а рухи **важкі й нервові**, й очі в них **червоні від злості та диму**, окидають поглядом приміщення...*» [15: 5], які вказують на не лише зовнішні, але й на внутрішні риси героїв, відображаючи їхні емоційні стани та взаємодію з оточенням. Підмічаємо, що автор багато уваги приділяє детальному опису персонажів, враховуючи вплив воєнних часів на їхню поведінку та зовнішній вигляд: «*Паша помічає **злипле волосся та цукрову білість** кості, так ніби розрізали диню, вивернувши її солодкі нутроці, помічає **зсудомлену** руку, що вчепилась у ноші, тримаючись за них так міцно, як тримаються лише за життя*» [15: 22]. Епітет *злипле волосся* вказує на відсутність елементарної можливості догляду за волоссям в умовах воєнного

конфлікту. Метафоричний епітет *цукрова білість кості* використаний для підкреслення особливої блідості, яка є наслідком стресового стану. Отже, за допомогою епітетів і метафор Сергій Жадан вдало створює виразний образ персонажів, розкриваючи їхні внутрішні почуття та реакції на воєнні події.

Осібнo звертаємо увагу на метафоричний апарат, використовуваний автором для ефективного та виразного відтворення образів, що насичують текст внутрішнім значенням та глибинною символікою. Сергій Жадан використовує метафори, щоб підсвітити суттєві аспекти воєнного конфлікту та його впливу на психіку та емоційний стан персонажів: *«І раптом зауважує, що Пітера вже немає, що той устиг зникнути, розчинитися в повітрі, забувши на столі непочату пачку міцних сигарет»* [15: 39]. Як бачимо, Жадан створює атмосферу таємничості та непередбачуваності воєнних подій. До того ж метафори допомагають створювати образи, що підсилюють емоційні аспекти роману: *«В обличчя б'є духом сотень невиспаних переляканих людей, запахом страху й поту, важким настоєм істерики і недосипу»* [15: 62]. Тут метафора виражає насиченість негативними емоціями, що переповнюють психіку персонажів. Загалом у романі відчуття безвиході та пригніченості головних героїв акцентоване за допомогою метафоричних сполук. Так, Сергій Жадан використовує метафору *залізної металевої пружини* для виразного та ефектного опису стану напруженості та страху головного героя: *«Серце стискається, він відчуває, як паморочиться в голові, як його злегка веде. ... Таке відчуття, ніби всередині в нього другий день стискається пружина – велика, холодна, сталева. Стискається весь цей час, щохвилини, щосекунди»* [15: 178]. Автор вдало використовує метафори, щоб передати вплив воєнних подій на психологічний стан та внутрішній світ героїв, підсилюючи враження безвиході та пригніченості.

В «Інтернаті» одне з центральних місць займає пейзаж, для створення якого Сергій Жадан нерідко використовує порівняння: *«Навіть тепер, коли депо стояло порожнє, наче басейн, із якого спустили воду...»* [15: 7]. Зіставлення депо з басейном без води створює враження порожнечі та

відсутності життя, увиразнює образ пустоти та занепаду. У фрагменті *«Бачить лише чорну яму, над якою, наче повітряні змії, висять великі чорні дими з довгими хвостами. Так, мовби хтось викачує з міста душі»* [15: 115] Сергій Жадан застосовує порівняння, щоб підкреслити руйнівний вплив воєнних подій на місто і людей. Крім порівнянь, в описах інтер'єрів та екстер'єрів автор активно залучає метафори. Скажімо, вечірній пейзаж передає атмосферу страху та темряви: *«Заходити страшно: простір між дерев особливо порожній, потрапиш до такої порожнини – засмокче, не вискочиш»* [15: 57]. Письменник використовує метафору *простір між дерев особливо порожній, потрапиш до такої порожнини – засмокче, не вискочиш*, щоб перенести страх героїв на довколишній ландшафт, надаючи йому атмосфери невловимості та небезпеки. Загалом подібні художні образи автор використовує для створення відчуття загадковості та непередбачуваності середовища, в якому розгортається дія роману, і акцентування на емоційному стані героїв. Отже, пейзаж функціонує як важливий елемент, що допомагає створити живописну картину життя та викликати в читача різні емоції. Застосування порівнянь і метафор розширює можливості автора в описі оточення та його впливу на героїв.

Ще однією з характерних рис ідіолекту Сергія Жадана загалом, що зустрічається й в романі *«Інтернат»*, є активне використання інверсії. Особливо прикметним є поєднання інверсії зі вставним діалогом, що сприяє більш глибокому розумінню читачем характеристики героїв та їхнього манери мовлення: *«Коли їдеш у місто чи повертаєшся додому на вокзал, то чекаєш щоразу перевірки документів, а це біда. Хоча зазвичай Пашу пропускають тихо, без питань: він місцевий, з пропискою все добре, держава до нього претензій не має»* [15: 6]. Зміна порядку слів створює ефектну і ритмічну конструкцію, підкреслюючи напруженість та рухливість ситуації.

Не менш важливими і примітними виявляються лексичні засоби вираження ідіолекту, оскільки очевидним видається той факт, що відображення реальності війни потребує особливих мовних засобів. Із огляду на це герої Жадана використовують суржик та нецензурну лексику, що забезпечує

виразність і натуралізм діалогів. На наш погляд, автор свідомо користується ненормативними висловами, щоб глибше занурити читача в атмосферу подій. Так, у діалозі «– **Чьо** через два? – не розуміє його Паша» [15: 17] автор використовує суржикове *чьо* замість нормативного *чому*, указуючи на специфіку мовлення та культурні особливості персонажа. У контексті «– У тебе **бабки** хоч є? – питає про всяк випадок ігуана, примружуючи око» [15: 27] герой використовує жаргонізм *бабки*, маючи на увазі гроші, що передає атмосферу невимушеності в спілкуванні персонажів.

У своєму творі автор активно використовує лексеми, які за походженням належать до кримінального жаргону, надаючи тексту специфічного колориту і експресивності. Наприклад, у фразі «...воно відразу ж взяло за звичку **обертатись** такими **лажовими** ситуаціями, згадувати про які не хочеться, але які **запам'ятовуються** надовго» [15: 5] використано слово *лажа*, що означає дурниця, сором або щось принизливе. У іншому прикладі «**Какао** децю за товстий для цієї компанії, і в костюмі своєму виглядає **стрьомно**...» [15: 28] використовується слово *стрьомно*, що походить від жаргонізму *стрьом*, який означає *варта* або *стояти на варті* [16: 90]. Ще один приклад – це слово *пантовий* у фразі «Ми **напивались** в її **пантовій** квартирі, кричали на її **балконі**...» [15: 128], яке використовується у значенні *багатий* для додання експресії. Таким чином, використання кримінальних жаргонізмів надає тексту особливої стилістичної забарвленості, робить його більш виразним і додає колориту, підкреслюючи соціальні й культурні контексти, в яких діють персонажі.

Загалом, наведені лексеми демонструють специфічний мовний стиль персонажів, який сприяє глибокому зануренню читача в реалію внутрішнього світу твору. Письменник насичує діалоги між героями елементами уснорозмовного мовлення, що додає твору автентичності та природності побутового спілкування.

Також, варто зупинитися на особливостях синтаксичної організації роману. Жадан активно послуговується простими ускладненими реченнями на

зразок: *«Проходить до бару, піднімає дошку, опиняється за прилавком. Коридор веде в глибину, до сусідньої кімнати. Паша зазирає й туди. В коридорі темно... В кінці коридору прочинені двері. Паша просувається туди. Але бачить на стільці пуховик»* [15: 207]. Таким чином письменник послідовно описує дії героя, створюючи деталізований нарис сцени. Простота конструкції речень сприяє чіткому відтворенню образу та зосередженню уваги на конкретних деталях. Як бачимо, прості речення автор використовує для фокусування уваги на конкретних деталях, подіях, психологічних станах героїв та напружених ситуаціях.

Фіксуємо й велику кількість односкладних структур у тексті: *«Тихо. Придивляється. Бачить гумового дворнягу. Наступив у темряві»* [15: 191], що створюють атмосферу загадковості та напруження, даючи читачеві змогу уявити темряву та зрозуміти важливі деталі сцени. Власне кажучи, в «Інтернаті» більшість речень є односкладними, зокрема означено-особовими та називними на зразок: *«Спокійні часи, розмірене життя»* [15: 181], *«Передвоєнний рік, минуле життя»* [15: 252], *«Чорні нігті, чорні зуби, тягуча усмішка»* [15: 231]. Останнє речення створює образ за допомогою послідовного використання ад'єктивів, що зображають чорноту та загадковість. У безособовій конструкції *«Занадто тихо. Зовсім тихо. Незвично тихо»* [15: 77] автор акцентує увагу на незвичайності обстановки.

Ідіолект Жадана вирізняє специфічне використання дієслів, скорочень, зворотів та діалогів. Розгляньмо наведений діалог:

- *А це хто? – киває кулеметник на портрети.*
- *Поети, – відповідає Паша невпевнено.*
- *Хороші? – сумнівається кулеметник.*
- *Мертві, – говорить Паша про всяк випадок* [15: 11].

У мові роману виявляються елементи парцельованих конструкцій, що виступають ефективним засобом експресивного синтаксису в художніх творах. Ці конструкції використовують для передавання авторської оцінки та актуалізації окремих смислових компонентів висловленого. Визначаємо

парцелятом частину простого або складеного речення, яка утворюється шляхом членування на кілька висловлень у зв'язку з певною комунікативною ідеєю, виходячи за межі синтаксичної структури речення [5: 201]. На рівні простого речення підлягають парцеляції майже всі частини: *«Місцеві натомість заходити в середину не поспішають. Стоять, думають, вагаються»* [15: 189]. Використання парцельованого присудка, що складається зі зв'язаних висловлень, надає діям місцевих жителів контрастності та дає авторові змогу підкреслити їхні вагання і нездатність прийняти рішення. У реченні *«А тепер ось тихо. І порожньо»* [15: 77] парцельована обставина сприяє створенню особливої атмосфери, підкреслює спокій і пустоту довколишнього простору. До речі, у романі Сергій Жадан системно використовує парцельовані конструкції для подання інформації з певним експресивним забарвленням: *«Виявляється шуба. Жіноча шуба. Мокра й змащена глиною»* [15: 189]. Цей приклад ілюструє використання парцельованих однорідних членів речення для послідовного введення різних характеристик шуби, надаючи опису докладності та виразності. Використання парцельованих відокремлених другорядних членів речення дає змогу чітко описати дві різні ситуації, які відбуваються одночасно, підкреслюючи контраст між ними: *«І тут лунає дзвінок мобільного. Просто серед поля, серед сірих водянистих снігів»* [15: 189]. Наведені приклади засвідчують використання парцельованих конструкцій з метою створення деталізованого та емоційно насиченого опису подій та образів.

Таким чином, «Інтернат» Сергія Жадана відзначається низкою специфічних мовних засобів різних рівнів. Застосування таких стилістичних засобів і прийомів, як епітети, порівняння, метафори, дає письменникові змогу передати атмосферу дії та внутрішній світ героїв. Автор успішно інтегрує в текст елементи суржику та ненормативної лексики через діалоги героїв, надаючи реалістичного відтінку спілкуванню на сході України. Ідіолектові Жадана властиве активне звернення до уснорозмовних і сленгових виразів, що надають діалогам природності та автентичності. Письменник також удається до інверсії та парцеляції, змінюючи порядок слів та розбиваючи речення на окремі

частини, що створює особливий ритм та стиль тексту. Особливу увагу привертає синтаксична організація речень, репрезентованих переважно односкладними і неповними конструкціями, що надають тексту виразності та різноманітності, поглиблюючи враження від оповіді. Усі ці лінгвістичні особливості взаємодіють, створюючи неповторний мовний ландшафт роману і допомагаючи читачеві глибше зануритись у події твору.

2.3. Особливості відтворення ідіолекту Сергія Жадана в англomовному перекладі роману «Інтернат»

В англomовному перекладі роману «Інтернат» Сергія Жадана перекладачі Райлі Костіган-Г'юмс та Ісаак Стекхаус Вілер загалом врахували особливості ідіолекту письменника. Відзначимо, що перекладачам вдалося зберегти нюанси мовлення Жадана, відтворивши автентичний стиль у перекладі. Безпосереднім підтвердженням правильності наших міркувань є такий фрагмент: «— *Ладно*, — каже Паша — з'їжджу, заберу. — *Ти почув?* — говорить Паша. — *Поїду, заберу.* — *Не треба*, — відповідає старий. — *Сказав же, заберу*, — децю нервово повторює Паша» [15: 3]. Англійською уривок перекладено таким чином: — *Fine*, — *Pasha says. I'll go get him.* — *Did you hear what I said? I'll go pick him up.* — *You don't have to.* — *I said I'd pick him up*, — *Pasha repeats, a bit anxiously* [70: 7]. Відзначимо кілька перекладацьких трансформацій, спрямованих на відтворення ідіоматичності та структурної організації мовлення Сергія Жадана в англomовній версії «Інтернату». По-перше, в англійському перекладі вдалося зберегти мовний почерк персонажів та їх мовленнєві особливості: суржикова лексема *ладно*, яка в оригіналі може мати різні відтінки згоди чи прийняття, в англійському тексті була перекладена як *Fine*, що відтворює стиль мовлення персонажа. У цьому випадку використана така лексико-семантична перекладацька трансформація, як добір варіантного відповідника. По-друге, фіксуємо переклад акцентованої реакції. Так, у фразі *не треба* оригінального тексту зчитуємо негативні реакції старшого чоловіка. Перекладачі передали цей акцент у відповіді *You don't have to*, підкреслюючи відмову та акцентуючи на

відсутності необхідності їхати та забирати когось. Як бачимо, перекладачі урахували ідіоматичність мовлення Сергія Жадана, використовуючи відповідні рішення для забезпечення максимальної передачі мовного почерку та емоційної виразності оригіналу.

Показовим у плані адаптування ідіолектної специфіки мовлення Сергія Жадана в англomовному перекладі, на наш погляд, є такий фрагмент: *«I добре тим, хто виліз, а як бути тим, хто залишився там, на розстріляних вулицях? Як бути з ними? Хто їх звідти забере? Що ж ми, кричить він, не опускаючи кулаків, кинули, втекли, залишили місто? Як же так? Хто буде за це відповідати? Олежа, кричить, Олежа, напарник мій, я його навіть прикопати не встиг, не встиг відтягнути в сніг, лежить згорілий на заправці. Кому я його залишив? Хто його витягне? Хто? – кричить він і погрожує кулаком дощовій хмарі»* [15: 10]. Використання розмовного стилю, невимушених конструкцій та повторення слів *здали, залишили* та *вилізли, виліз* створює враження живого розмовного спілкування, відзеркалюючи психологічний стан персонажа. Риторичні питання посилюють ефект спілкування в реальному часі та додають емоційної насиченості (відчаю). У цьому контексті експресія, передана лексемами *кричить* та *погрожує кулаком дощовій хмарі*, створює враження інтенсивних почуттів та напруження. Крім того, у фрагменті використані конструкції – маркери воєнного часу, зокрема *розстріляні вулиці* та *згорілий на заправці*, що додає контексту виразності та вказує на присутність бойових дій. Ідіолект Сергія Жадана оприявнює вдаль поєднання розмовного стилю, емоційного виразу та відображення воєнного контексту, що створює живописний образ та збагачує художній зміст тексту. Порівняймо з англomовною версією: *The ones who got out are doing fine. But what about the guys stuck back there on those blasted streets? What should we do about them? What about them? Who's going to get them out of there? So we just hung them out to dry? We just ran and gave up the city? How can you do a thing like that? Who's going to answer for it? he yells, without lowering his fist. «Olezha, my pal Olezha... I didn't even have time to throw some dirt on his body or drag him into the snow. He's still*

lying there, all burnt up, by the gas station. I just left him. Who's gonna drag him out of there? Who's gonna take care of him?» he yells, threatening a raincloud with his fist [70: 17]. Переклад цього фрагмента демонструє цікаві перекладацькі рішення для передавання не лише лексичної, але й емоційної насиченості. Розглянемо використання перекладацьких трансформацій.

На лексико-фразеологічному рівні зустрічаємо вираз *вилізли з пастки* – *got out of there*. Тут переклад підкреслює спробу вибратися із складної ситуації. Лексико-семантична трансформація – генералізація значення, оскільки замість конкретного *пастка* ми спостерігаємо використання більш узагальненого прислівника *there*. Уривок *кричить він і погрожує кулаком дощовій хмарі*, перекладений як *he yells, threatening a raincloud with his fist*, не тільки зберігає номінацію процесу, а й деталізує дію. Лексико-семантична трансформація полягає в компресії (*дощовій хмарі* – *raincloud*), граматична трансформація – у зміні порядку слів у реченні.

Відтворення емоційної напруженості спостерігаємо на прикладі перекладу лексеми *кричить* відповідником *he yells*. Перекладачі не лише передали зміст, але й підкреслили інтенсивність емоцій. Лексико-семантична трансформація – вибір варіативного відповідника, оскільки *to yell*, означає не просто кричати, а кричати від злості та болю. Крім того, в уривку *добре тим, хто виліз* переклад *The ones who got out are doing fine* дає змогу передати відчуття полегшення чи вдалого виходу із ситуації. Лексико-семантична трансформація полягає в декомпресії (*хто виліз* – *the ones who got out*), транспозиція – у вербалізації (*добре* – *are doing fine*). Осібно варто сказати про збереження контекстуальних зв'язків у перекладі: *Олежа, напарник мій* – *Olezha, my pal Olezha*. Тут важливим було не тільки передати ім'я, але й висловити підтримку ідеї напарника. Лексико-семантична трансформація – транскодування (транскрипція *Олежа* – *Olezha*); генералізація (*напарник* – *pal*).

Цікавими є перекладацькі рішення й у сфері добору стилістичних прийомів, передовсім метафор на зразок: «погрожує кулаком дощовій хмарі» – *threatening a raincloud with his fist*. Тут спостерігаємо збереження образності та

метафоричного характеру висловлення через прямий переклад, що зберігає основний сенс та емоційне навантаження оригіналу. Метафора «погрожує кулаком дощовій хмарі» у перекладі зберігає свою образність, оскільки передає ту саму картину агресивного жесту, спрямованого на природне явище. Також присутня граматична трансформація – зміна порядку слів у реченні. В українському варіанті метафора починається з дієслова (*погрожує кулаком*), а далі йде додаток (*дощовій хмарі*). У англійському перекладі порядок слів змінено на *threatening a raincloud with his fist*, де підмет і присудок (*threatening* – дієслово, що передує додатку *a raincloud*) йдуть на початку. Така трансформація відповідає нормам англійського синтаксису, де зазвичай дієслово стоїть перед додатком.

Розгляньмо ще один показовий приклад:

«– *А це хто?* – киває кулеметник на портрети.

– *Поети,* – відповідає Паша невпевнено.

– *Хороші?* – сумнівається кулеметник.

– *Мертві,* – говорить Паша про всяк випадок.

– *Правильно,* – сміється кулеметник, – *хороший поет – мертвий поет*»

[15: 11].

Як бачимо, уснорозмовний характер мовлення персонажив виразно проявляється в діалозі, де кулеметник, питаючи про портрети, використовує іронічний та жартівливий тон. Паша, відповідаючи на запитання про якість поетів, гумористично зауважує, що вони мертві. Це можна кваліфікувати як іронію, яка вказує на стереотипне уявлення про те, що визнання до поета приходить лише після його смерті. Метафора *хороший поет – мертвий поет* може бути інтерпретована як критика суспільства, що цінує і розуміє справжню цінність мистецтва лише посмертно, або ж як знецінення творчих зусиль поетів за життя. У контексті діалогу між персонажами ця метафора може також відображати їхню реалістичну або навіть жорстку точку зору на мистецтво та його роль у суспільстві, висміюючи романтизоване уявлення про поетів і мистецтво загалом. Це твердження резонує з темою твору, підкреслюючи

контраст між високими ідеалами поезії та жорстокою реальністю, в якій існують персонажі, і створює відчуття глибокої іронії та сарказму щодо ставлення суспільства до поетів і мистецтва. З іншого боку, вираз може містити алюзію на відомий вислів *The only good Indian is a dead Indian*, який асоціюється з негативними стереотипами та історичними упередженнями. Використання такої алюзії надає фразі додаткового значення та глибини, розкриваючи багатозначність сприйняття поетів у суспільстві. Порівняймо з англомовним варіантом уривку:

– *Who are those guys? – the machine gunner nods at the portraits at the classroom wall.*

– *Poets – Pasha answers, tentatively.*

– *Poets, huh? Well there you go. They any good.*

– *They're dead, – Pasha answers.*

– *Perfect, – The machine gunner chuckles, – The only good poet's a dead poet*
[70: 20].

У наведеному фрагменті спостерігаємо збереження ідіолекту Сергія Жадана, але також виявляються окремі трансформації та адаптації, що вможливають збереження виразності оригіналу в перекладі:

1) *а це хто?* – *Who are those guys* – лексико семантичні трансформації: декомпресія, конкретизація значення. Декомпресія полягає в тому, що коротке українське запитання *а це хто?* перетворюється на довше англійське *Who are those guys?*, що включає додаткове слово *guys* для уточнення. Конкретизація значення відбувається через вживання слова *those*, що робить запитання конкретнішим, оскільки вказує на конкретних осіб.

2) *кулеметник* – *the machine gunner* – лексико семантична трансформація (декомпресія). В українському тексті слово *кулеметник* однозначно означає людину, яка оперує кулеметом. В англійському перекладі це саме значення відтворюється вже двома словами *machine gunner*;

3) *Хороші?* – *сумнівається кулеметник* – *Poets, huh? Well there you go. They any good* – граматична трансформація (компенсація). Оригінальна коротка

репліка розширюється в перекладі, щоб передати ті самі відтінки значення та сумнів, висловлений кулеметником. Компенсація полягає у додаванні фрази *Well there you go* для збереження природності діалогу та відображення сумніву;

4) *Мертві* – *They're dead* – лексико-семантична трансформація (декомпресія). Однослівне українське *Мертві* розширюється до англійського *They're dead*, що граматично повніше розкриває значення в англійському контексті.

5) *правильно* – *Perfect* – лексико-семантичні трансформації: контекстуальна заміна, транспозиція. Контекстуальна заміна полягає в тому, що слово *правильно*, яке в українському тексті означає згоду або підтвердження, перекладається як *Perfect*, що означає ідеальний, але передає необхідне значення в даному контексті.

На наш погляд, перекладачі вдало врахували особливості ідіолекту, зберігаючи його розмовний характер, іронію, гумор та образність у перекладі англійською мовою.

Як знаємо, ідіолектові Сергія Жадана властиві короткі фрази та речення, що надають тексту розмовного характеру: «*Відводить її до директорської, допомагає сісти, виходить, причиняє за собою двері. Якийсь час стоїть під дверима, слухає, як директорка миттєво заспокоюється, підбирає шмарклі, дістає телефон, кудись дзвонить, скандалить у трубку*» [15: 13]. Лексема *шмарклі* та словосполучення *скандалить у трубку* мають специфічне звучання, додаючи колориту зображуваній сцені. Звернімося до перекладу англійською мовою: «*He walks the principal back to her office, helps her get settled, leaves, shuts the door, stands there for a bit, and hears her sniffle, then instantly regain her composure, take out her cellphone, dial, and start making a stink*» [70: 22]. Порівнюючи україномовну та англійську версії, спостерігаємо кілька перекладацьких трансформацій у процесі відтворення ідіолекту Сергія Жадана:

1) *до директорської* – *to her office* – лексико-семантична трансформація (генералізація значення). В українському тексті *директорська* чітко вказує на кабінет директора школи. В англійському перекладі *her office*

використовують більш загальне слово *office*, яке означає офіс або кабінет, без конкретизації, що це саме кабінет керівника;

2) *причиняє* – *shuts* – стилістична трансформація (логізація). Українське слово *причиняє* має більш розмовний відтінок і означає *закриває двері*. У перекладі використовується більш нейтральне слово *shuts*, що логічно та лаконічно передає той самий сенс без додаткових стилістичних відтінків;

3) *стоїть під дверима* – *stands there* – лексико-семантична трансформація (генералізація значення). В українському тексті конкретно зазначено місце (*під дверима*), а в англійському перекладі використовується загальніше *there*, що не вказує точної локації;

4) *заспокоюється* – *regain her composure* – лексико-семантична трансформація (декомпресія). Одне слово *заспокоюється* в українському тексті перекладається як фраза *regain her composure*, що детальніше розкриває цей процес;

5) *шмарклі* – *sniffle* – стилістична трансформація (логізація). Українське слово *шмарклі* є більш розмовним і має емоційний відтінок. В англійському перекладі використовується слово *sniffle*, яке є більш нейтральним та логічним, позбавлене емоційного навантаження.

Із викладеного вище бачимо, що перекладачі загалом успішно відтворили уснорозмовний стиль, однак іноді зустрічаються певні недоліки, особливо при передачі ідіолекту, який включає українські реалії. Наприклад, фраза "*Блокпост забитий військовими: стоять за бетонними блоками, під розтріпанними державними прапорами, мовчки дивляться в бік міста*" [15: 5] перекладена як "*The place is packed with soldiers. They're standing behind some cinder blocks, underneath some frayed national flags, wordlessly looking toward the city*" [70: 8]. Тут ми бачимо стратегію генералізації значення у перекладі *блокпост* як *place*. Однак, це не просто якесь місце, а блокпост – це конкретна військова позиція або контрольний пункт, що має значну функціональну та символічну вагу в умовах воєнного конфлікту. Заміна специфічного терміну *блокпост* на загальніше *place* знижує рівень деталізації та впливу оригінального тексту. Такі

нюанси важливі для збереження точності та глибини перекладу, оскільки вони передають специфічні умови та атмосферу, в якій відбуваються події.

Тим не менш, загалом перекладачам вдалося загалом відтворити мовну гетерогенність ідіолекту Сергія Жадана, зокрема в аспекті адаптації сленгізмів, жаргонізмів, професіоналізмів до мови перекладу тощо. Оскільки письменник використовує специфічні синтаксичні конструкції, як-от парцельовані структури та неповні речення, надає текстові характерної ритмічності, перекладачі вдалися до кількох стратегій. По-перше, він зберігав парцельовані структури, передаючи їх еквівалентними конструкціями в англійській мові, що дозволило зберегти ритмічність оригіналу. По-друге, для збереження автентичності діалогів та характерної мовної виразності, перекладачі адаптували сленг та жаргон. Це передбачало використання відповідних англійських сленгових і жаргонних виразів, які передають ту ж культурну та емоційну забарвленість, що й в оригіналі. По-третє, перекладачі застосовували лексико-семантичні трансформації, такі як генералізація значення, декомпресія та конкретизація.

Також, особливу увагу перекладачі приділяють виразності та насиченості діалогів в «Інтернаті», оскільки вони відіграють важливу роль у створенні характерів та розкритті сюжету. Ця специфіка ідіолекту вимагала від перекладачів вміння ефективно адаптувати літературний текст, зберігаючи його автентичність та виразність. Було важливо враховувати контекст та тонкощі, що визначають мовний почерк Жадана, зберігаючи водночас чіткість і зрозумілість для англійського читача. Це здійснювалося через уважне редагування, використання експресивних елементів мови та вміння передати емоційне напруження і атмосферу оригіналу.

Особливу увагу перекладач приділяє виразності та насиченості його діалогів в «Інтернаті», оскільки вони відіграють важливу роль у створенні характерів та розкритті сюжету. Зазначена специфіка ідіолекту вимагала від перекладача вміння ефективно адаптувати літературний текст, зберігаючи його автентичність та виразність. Важливо було враховувати контекст та тонкощі, що визначають мовний почерк Жадана, зберігаючи водночас чіткість і зрозумілість

для англомовного читача. Це включало уважне редагування, використання експресивних елементів мови та вміння передати емоційне напруження і атмосферу оригіналу.

Отже, в англомовному перекладі роману «Інтернат» Сергія Жадана перекладачі вдало відтворюють особливості ідіолекту письменника за допомогою різноманітних лексико-семантичних, граматичних та стилістичних трансформацій. Перекладачі використовують уснорозмовний стиль та короткі фрази, щоб зберегти характерний ритм оригіналу. Вибір англійських еквівалентів для ідіом та специфічних слів дає змогу зберегти внутрішню мовну марку Жадана. Додавання деталей та точних виразів допомагає передати нюанси та невизначеність, властиві україномовній версії. Уважаємо, що англійський переклад успішно віддзеркалює ідіолекту Сергія Жадана, забезпечуючи читачеві автентичний досвід його текстів у перекладі.

Висновки до 2 розділу

Підбиваючи підсумок, зауважимо, що аналіз фактичного матеріалу засвідчує активне використання Сергієм Жаданом діалектизмів, історизмів, сленгізмів, що дає підстави говорити про ідіолектну специфіку автора. Ідіолект визначається унікальним стилем письма та використанням мовних засобів, враховуючи його індивідуальність та світогляд. Архаїзми, діалектизми та нестандартні вислови формують оригінальний стиль мовлення, що відображає мовні особливості регіону та соціокультурної групи, до яких належать герої твору.

Під час аналізу роману «Інтернат» виявлено низку специфічних лінгвістичних рис, характерних для ідіолекту письменника. На стилістичному рівні застосування епітетів, порівнянь і метафор підвищило художній рівень мовлення автора та створило яскраві образи, глибоко вплетені в текст роману. На лексичному рівні відзначаємо активне використання елементів суржику та ненормативної лексики в діалогах героїв, що надає реалістичного відтінку описам спілкування на сході України. Специфічне мовлення героїв, зокрема

розмовний та неформальний стиль, створює живу та виразну атмосферу. На синтаксичному рівні автор вдається до інверсії та парцеляції, змінюючи структуру речень, що створює унікальний ритм та стиль у тексті. Специфіка синтаксичної організації речень, однорідні речення, неповні речення та складнопідрядні конструкції, надає тексту виразності та різноманітності, поглиблюючи враження від оповіді. Ці лінгвістичні особливості взаємодіють, створюючи унікальний мовний ландшафт роману і допомагаючи читачеві ще більше відчувати емоційну напруженість та реалізм подій, розгорнутих у творі.

В цілому можемо стверджувати, що в англomовному перекладі роману «Інтернат» Сергія Жадана перекладачам вдалося відтворити особливості його ідіолекту за допомогою різноманітних лексико-семантичних (вибір варіативного відповідника, контекстуальна заміна, компресія/декомпресія, пермутація, транспозиція, транскодування, конкретизація та генералізація значення), граматичних (компенсація, зміна порядку слів у реченні) та стилістичних (логізація, експресивація) трансформацій. За допомогою цих трансформацій перекладачам вдалося відтворити мовну гетерогенність ідіолекту Сергія Жадана на лексичному рівні, адаптуючи сленгізми, жаргонізми та професіоналізми. Враховуючи синтаксичні особливості ідіолекту письменника, перекладачі зберегли структури речень еквівалентними англійськими конструкціями для збереження ритму оригіналу. Особливу увагу приділяли виразності та насиченості діалогів, які відіграють важливу роль у створенні характерів та розкритті сюжету. Це вимагало вміння ефективно адаптувати текст, зберігаючи автентичність і виразність, враховуючи контекст і тонкощі, що визначають мовний почерк Жадана, забезпечуючи чіткість і зрозумілість для англomовного читача. Уважне редагування та використання експресивних елементів мови допомогли передати емоційне напруження й атмосферу оригіналу. Отже, англійський переклад успішно відображає ідіолект Сергія Жадана, забезпечуючи читачеві автентичний досвід його текстів у перекладі.

ВИСНОВКИ

Підбиваючи підсумки проведеного дослідження, констатуємо, що кожна особистість має власний унікальний ідіолект, сформований на основі материнської мови, визначений соціально-економічним статусом та географічним положенням країни проживання. Ідіолект набуває втілення в індивідуальному використанні мови та створює неповторний стиль мовлення. У контексті нашого дослідження термін ідіолект використовуємо для опису мови як індивідуалізованої версії загальнонаціональної мови, репрезентованої текстами письменника. Аналіз теоретичних праць із заявленої проблематики довів, що ідіолект розглядається як поле експлікації особливостей мовної особистості, які реконструюються під час аналізу створених цією особистістю текстів. Характер ідіолекту пов'язаний із функціонуванням індивідуального ментально-лінгвістичного комплексу.

Дослідження особливостей відтворення авторського ідіолекту в перекладі підкреслило незаперечну практичну значущість подібних робіт у галузі. Аналізуючи базову теорію еквівалентності, підкреслюємо важливість збереження авторського ідіолекту під час перекладу тексту. Врахування впливу культурного контексту на відтворення авторського ідіолекту підкреслює необхідність глибокого розуміння культурних, лінгвістичних та стилістичних аспектів вихідного та цільового текстів. Перекладачеві необхідно бути уважним до різниці у сприйнятті слів та виразів у різних культурах та вміти вибирати такі лексичні, синтаксичні та стилістичні рішення, що найкраще передадуть авторський ідіолект у новому культурному та мовному контексті.

У процесі розгляду базових стратегій адаптування ідіолекту для англomовного читача та збереження автентичності тексту виокремлено стратегії одомашнення та очуження, що охоплюють когнітивний, комунікативний та дискурсивний виміри перекладознавства, даючи перекладачеві змогу адаптувати або зберігати ідіолект письменника залежно від цільової аудиторії. Лексико-семантичні та стилістичні трансформації виступають ключовими

елементами цього процесу, керуючи вибором еквівалентів та збереженням стилістичних відмінностей тексту.

Корпус різножанрових текстів авторства Сергія Жадана дає підстави говорити про такі ідіолектні домінанти письменника, як використання діалектизмів, історизмів, сленгізмів на лексичному рівні, увазі використання епітетів, порівнянь і метафор на стилістичному рівні. В цьому контексті варто відзначити використання елементів суржику та ненормативної лексики в діалогах героїв для відтворення реалістичності спілкування на сході України. Специфічне мовлення героїв, зокрема розмовний та неформальний стиль спілкування героїв, створює живу та виразну атмосферу. Звертаючи увагу на різноманітність використання скорочень та розмовних виразів, можна відзначити, що це надає діалогам природності та автентичності. На синтаксичному рівні автор вдається до інверсії та парцеляції, змінюючи структуру речень, що створює унікальний ритм та стиль у тексті. Аналіз показав, що організація речень, така як однорідні речення, неповні речення та складнопідрядні конструкції, надає тексту виразності та різноманітності, поглиблюючи враження від оповіді. Ці лінгвістичні особливості взаємодіють, створюючи унікальний мовний ландшафт роману і допомагаючи читачеві ще більше відчувати емоційну напруженість та реалізм подій, розгорнутих у творі.

Констатуємо, що в англійському перекладі «Інтернату» перекладачам вдалося виявити та передати особливості його ідіолекту через різноманітні лексико-семантичні (вибір варіативного відповідника, контекстуальна заміна, компресія/декомпресія, пермутація, транспозиція, транскодування, конкретизація та генералізація значення), граматичні (компенсація, зміна порядку слів у реченні) та стилістичні (логізація, експресивація) трансформації. Перекладачі вдало врахували розмовний стиль автора, використовуючи короткі фрази для збереження характерного ритму оригіналу. Важливим аспектом відтворення внутрішньої мовної марки Жадана є добір адекватних англійських еквівалентів для ідіом та специфічних слів. Це допомогло зберегти автентичність та нюанси мовлення письменника.

Перекладачі також доклали зусиль до точного відтворення деталей і виразів, сприяючи передаванню невизначеності та емоційної насиченості, властивих оригіналу. Крім того, особливу увагу перекладачі приділили інтеграції елементів суржику та ненормативної лексики через діалоги героїв. Таким чином, англійський переклад роману успішно відтворює ідіолект Сергія Жадана, забезпечуючи читачеві не лише переклад тексту, а й відчуття мовної індивідуальності та емоційної глибини оригіналу.

Потенційні напрями подальших досліджень у сфері ідіолекту Сергія Жадана передбачають глибший лінгвістичний аналіз його творчості, зосереджений на синтаксичних, граматичних та лексичних особливостях мовлення в різножанрових творах. Порівняльний аналіз ідіолекту Жадана з іншими сучасними авторами може розкрити унікальні риси його стилю. Крім того, дослідження взаємодії ідіостилу письменника із соціокультурним контекстом потенційно сприятиме встановленню взаємозв'язків між творчістю та сучасним українським суспільством. Нарешті, вивчення адаптування ідіостилу під час перекладу дасть змогу розкрити нові аспекти ідіолекту письменника в міжнародному вимірі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Батринчук З. Розмежування ідіолекту та ідіостилю мовної особистості. *Науковий вісник Чернівецького університету : Германська філологія*. 2015. Вип. 740–741. С. 15–18.
2. Бойко А. В. Когнітивний стиль перекладача: «модернізація» vs. «історизація» часово віддаленого першотвору (на матеріалі українських ретрансляцій трагедій у. Шекспіра). *International journal of philology*. 2021. Vol. 12, № 3. С. 50–56.
3. Бульгіна Д. В. Особливості транскодування у сучасній англійській мові. *Педагогічний пошук*. 2015. № 4 (88). С. 8–9.
4. Бялик В. Д., Дев'ятих Ю. В. Семантична транспозиція смислу лексичних одиниць в термінологічному дискурсі. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер. : Філологічна*. 2012. Вип. 24. С. 27–30.
5. Вільгард Н. Р. Сутність та особливості відтворення ідіолекту при перекладі творів. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2019. № 17(1). С. 61–64.
6. Волкова С. Г. Ідіолект та особливості його перекладу в літературі. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2021. Том 32 (71) № 2. Ч. 2. С. 17–22.
7. Волошук В. І. Індивідуальний авторський стиль, ідіолект, ідіостиль: питання термінології. *Наукові праці: наук.–метод. журн. Сер.: Філологія. Літературознавство*. 2008. Вип. 79. Т. 92. С. 5–8.
8. Гриценко П. Ідіолект і текст. Лінгвостилістика: об'єкт – стиль, мета – оцінка. *Збірник наукових праць, присвячений 70-річчю від дня народження проф. С. Я. Єрмоленко*. К., 2007, С.16–43.
9. Деренчук Н. Поняття ідіолекту в українському художньому дискурсі. *Лінгвостилістичні студії*. 2015. Вип. 2. С. 30–38.
10. Долга Т. О. Переклад як вид мовленнєвої діяльності. *Наукові записки. Серія «Філологічна»*. 2019. № 21. С. 13–17.

11. Драбов Н. До питання перекладу англійських неологізмів. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2015. № 15. С. 176–181.
12. Дяченко Ю. В. Особливості відтворення ідіолекту іноземними мовами. *Мовні і концептуальні картини світу*. 2013. Вип. 46(1). С. 514–523.
13. Єрмоєнко С. В. Декомпресія тексту у процесі перекладу з англійської мови на українську. *Записки з романо-германської філології*. 2016. Вип. 1. С. 33–38.
14. Жадан С. Антена: поезії. Чернівці: Меридіан Черновіц, 2018. 304 с.
15. Жадан С. Інтернат : роман. Чернівці : Меридіан Черновіц, 2017. 336 с.
16. Жадан С. Список кораблів. Чернівці: Меридіан Черновіц, 2020. 160 с.
17. Жадан С. Тамплієри. Поезії. Чернівці : Книги – XXI; Meridian Czernowitz, 2016. 120 с.
18. Забродська К. Ю. Проблеми відтворення авторського ідіолекту англійською мовою. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2021. Том 32 (71) № 3. Ч. 2. С. 15–19.
19. Іванілова В. О. Особливості відтворення авторського ідіолекту. *Типологія мовних значень у діахронічному та зіставному аспектах*. 2017. № 33–34. С. 68–77.
20. Калимон Ю., Кульчицький І., Ліхнякевич І. Ідіолект, ідіостиль, індивідуальний стиль. Тотожне чи різне? *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2014. № 5. С. 226–229.
21. Каменський Ю. І. Комплементарна єдність компресії та декомпресії в межах закону мовної економії. *Вісник Сумського державного університету. Серія Філологія*. 2007. № 1. С. 109–112.
22. Кикоть В. М. Ідіолектна символіка, підтекст та переклад. *Лінгвістика*. 2012. № 3(1). С. 23–40.
23. Кириченко О. А. Антонімічний переклад як ефективний прийом контекстуального перекладу лексичних. *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Серія «Філологічні науки»*. 2016. № 2. С. 36–38.

24. Клименко Н. Ф., Карпіловська Є. А., Кислюк Л.П., Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі: Монографія. К.: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2008. 336 с.
25. Козак Т. Особливості художнього перекладу. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»* 2015. № 51. С. 221–223.
26. Козаченко І. В. Особливості перекладу неологізмів англійської мови. *Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія Філологія.* 2016. № 25. С. 166–168.
27. Козачук А. М. Визначення релевантності методів стилеметричного вивчення ідіолекту перекладача. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Перекладознавство та міжкультурна комунікація.* 2018. Вип. 1(2). С. 126–132.
28. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): Підручник. Вінниця: «Нова Книга», 2013. 448 с.
29. Коткова Л. І. Ідіостиль, індивідуальний стиль і ідіолект: проблеми розмежування. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Сер. : Філологічні науки.* 2012. Кн. 2. С. 26–29.
30. Кришко А. Ю. Рецепція ідейної спадщини Вільгельма Гумбольдта вітчизняними науковцями у контексті проблем розвитку української мови і мовної освіти ХІХ – початку ХХ століття: історіографія питання. *Педагогічний дискурс.* 2013. Вип. 15. С. 378–383.
31. Кульчицький І. Ідіолект, ідіостиль, індивідуальний стиль. Тотожне чи різне? *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство.* 2014. № 5. С. 226–229.
32. Кульчицький І. М., Гнатовська К. І. Дослідження ідіолекту письменника: корпусно-статистичний підхід. *Молодий вчений.* 2019. № 11(2). С. 968–970.
33. Линтвар О. М. До проблеми художнього перекладу. *Наукові записки. Серія «Філологічна».* 2022. № 30. С. 144–147.
34. Линтвар О. М. Індивідуальний авторський стиль (ідіостиль), ідіолект

автора художнього твору. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія : Філологічна.* 2014. Вип. 44. С. 160–162.

35. Літвінова М. М. Відтворення авторського ідіолекту в англійському перекладі. *Теоретична і дидактична філологія.* 2017. Вип. 25. С. 234–242.

36. Літвінова М. М. Відтворення авторського ідіолекту Юдіт Германн в українському перекладі. *Теоретична і дидактична філологія.* 2017. Вип. 25. С. 234–242.

37. Лобанова В. В. Конкретизація та генералізація в палітрі перекладацьких трансформацій. *Англістика та американістика.* 2020. № 17. 80–85.

38. Матківська Н. А. Відтворення ідіолектних особливостей мовлення персонажа в англійському перекладі анімаційних фільмів. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія : Філологія.* 2015. Т. 18, № 1. С. 94–101.

39. Матківська Н. А. Вибір моделі перекладу при відтворенні ідіолекту. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія : Філологічна.* 2014. Вип. 45. С. 281–283.

40. Матківська Н. А. Відтворення ідіолектів в перекладах. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Сер. : Філологія.* 2014. Т. 17, № 2. С. 122–130.

41. Морозова О. І. Діяльнісний стиль мислення у лінгвістичних дослідженнях. *Вісник Харківського національного університету. Серія «Романо-германська філологія».* 2008. № 811. С. 41–45.

42. Муратова В. Ф. Феномен ідіолекту та проблема його перекладу. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Філологічні науки.* 2015. Кн. 2. С. 69–72.

43. Муратова В. Ф. Феномен ідіолекту та особливості його перекладу. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Сер. : Філологічні науки.* 2014. Кн. 3. С. 119–122.

44. Муратова В. Ф. Проблеми перекладу авторського ідіолекту. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Сер. :*

Філологічні науки. 2016. Кн. 6. С. 211–224.

45. Нагорна М. Основні шляхи перекладу фразеологізмів українською мовою. *Наука. Освіта. Молодь*. 2017. № 13. С. 47–48.

46. Науменко Л. П., Гордєєва А. Й. Практичний курс перекладу з англійської мови на українську. *Practical Course of Translation from English into Ukrainian* : навч. посіб. Вінниця: Нова Книга, 2011. 136 с.

47. Присяжнюк І. С. Описовий переклад неологізмів у межах концептуальних сфер (на матеріалі англійської мови). *Одеський лінгвістичний вісник*. 2017. № 9. С. 104–107.

48. Романюга Н. В. Лінвостилістичний та семіологічний виміри відтворення художнього світу автора (на матеріалі англійських перекладів української малої прози кінця XIX – першої чверті XX століття) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук. Київ, 2012. 20 с.

49. Сидорук Г. І. Вступ до перекладознавства: навчальний посібник (англійською мовою). Київ : НУБіП України, 2016. 320 с.

50. Ткачук Т. І. Idiolect and strategies of its translation in frames of cultural translation. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2017. № 30. С. 105–107.

51. Трифонов Р. А. Слово на перетині ідіолектів: інтертекстуальний і метамовний аспекти (на матеріалі спогадів Михайлини Коцюбинської). *Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*. 2011. Вип. 6(2). С. 215–222

52. Чернікова Л. Ф., Зубкова Л. В. Ідіолект та проблеми його перекладу. *Культура народів Причорномор'я*. 2011. № 216. С. 172–178.

53. Шевченко І.С., Брославська Л.Я., Ідіостиль і концептуальна ідіосфера автора у художньому дискурсі. *Вісник Харків. нац. ун-ту ім. В.Н. Каразіна*. 2012. № 1003. С. 21–27.

54. Шемуда М. Г. Художній переклад як важливий чинник міжкультурної комунікації. *Наукові записки НДУ ім. Гоголя. Філологічні науки*. 2013. № 1. С. 164–168.

55. Bassnett S. *Translation Studies*. Third edition. Taylor & Francis e-Library. 2005. 188 p.
56. Bertacco S. On Translation: Between Postcolonialism and the Global Humanities. CR: *The New Centennial Review*. 2016. 16(1). P. 177–194.
57. Briscoe R. E. Individualism. Externalism and Idiolectical Meaning. *Synthese*. 2006.152(1). P. 95–128.
58. Gao Y. Analysis of Eugene Nida's Translation Theory. *International Journal of Education and Humanities*. 2023. Vol. 10. P. 203–206.
59. Gratton J. Camera Lucida: Obscured in Translation. *Mosaic: An Interdisciplinary Critical Journal*. 2020. 53(4). P. 49–74.
60. Ischenko I. Difficulties while translating idiolect. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Філологічні науки»*. 2012. № 1 (3). С. 273–278.
61. Lecercle J.-J. Three Accounts of Literary Style. CR: *The New Centennial Review*. 2016. 16(3). 151–172.
62. Lonsdale A. B. Ideal Translator Communicative Competence. In *Teaching Translation from Spanish to English: Worlds Beyond Words* (pp. 91–98). *University of Ottawa Press*. 2016.
63. Louwse M. M. Semantic Variation in Idiolect and Sociolect: Corpus Linguistic Evidence from Literary Texts. *Computers and the Humanities*. 2014. 38(2). P. 207–221.
64. MacSwan J. A Multilingual Perspective on Translanguaging. *American Educational Research Journal*. 2017. 54(1). P. 167–201.
65. Makhsudaliyeva. M.. Kosimova. M. The problem of translating idiolect. *Educational Research in Universal Sciences*. 2023. Vol. 2(3). P. 683–685.
66. Roseman S. R. Anthropological Idiolects and Minoritizing Translation in Galician Ethnography. *Journal of Linguistic Anthropology*. 2014. 24(1). P. 19–41.
67. Salvador D. S. In Conversation with Itamar Even-Zohar about Literary and Culture Theory. *CLCWeb: Comparative Literature and Culture*. 2012. Vol. 4. P. 1-10.
68. Venuti L. *The Translator Invisibility: A History of Translation*. Routledge.

2014. 337 p.

69. Yumrukuz A., Irkhina J. Rendering linguistic and cultural idiolect in Ukrainian translation of English allusions. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. Лінгвістичні науки*. 2022. № 34. С. 130–141.

70. Zhadan S. *The orphanage: A novel*. Yale University press, 2021. 325 p.